

סימן ס"א. תשובה אחרת ל'.

(בענין חוקת הבתים אי בעי עדות ג' שנים רצופין יום ולילה).

על דין חוקת הבתים שהחוק שמעון בכה סתנה בכית אביו ובלא מחאה ג' שנים רצופות יום ולילה, וכן השיב: קסון מהביל'ג) דברים שבלב) על סתרון השמועה אשר על פיה דנים רבותי בין לפיהם בין לפי רבותיהם אשר הדשו וכבשו זה בכה וזה בכה, אך לפי ששתי אשיבם ולפי נרסת הספרים קדמונים מבני שלשים שנה ומעלה של מלכותנו ולפי נרסת רב האי. זאת הנערים יודעת'ד) והביאור ליה) כך מסורשת מקורם מעשה, ולעשות סנירון לאינוון ברקתי בשערי רב האי בשער מ' ומורה רבא ברוכלין דאע"ג דלא טעין טענין ליה און דרובלין ביממא לא שכיחי בלילא שכיחי ואינון צריכין אלא לעדות לילות. והעצה של שמועה כך היא) דאמר רב הונא שלש שנים שאמרו שאכלן רצופות אמר רב חמא ומורה רב הונא באחרי דמוכרי באני דבשש שנים משוורתה הוה חוקה, דסיוורן כמו שביעית) אע"ג דבני מעער ניהו אלא אסקעתא דמלכא, [ואע"ג דאיכא דלא מוכרי'ט), דלא מצי למישרח לנפורה דרא בכולא באנא [אינ אמר בהכי ניהא לי דעכרא טס'ט), והני חרי טעמי איתנהו, והכא הוה ליה למיכרי) ומורה רב הונא בהנותא דמחוזא דביומי עברי ובלילא לא עברי, והא דלא קאמר דיה משום דאכתי לא סלקי שמעתתא דבתי, וכן נמי מודים חכמים לרי יהודה נבי היה נרי כמות ליה וכו'י), דלא קאמר עד דמסקי למילתיה, תנן חוקת הבתים והא בתים ביממא ידעי בלילא לא ידעי ומסתמא חוקתן ג' שנים משוורת דהיינו שש, אע"ג דלא מצינן למימר אסקעתא דמלכא וטעמא דלא מצינא דאינמר וטעמא דהכא עכרא טס', אלא דלא אשכח סהדי אלא ביממא והוי כמו היכי דלא מוכרי באני וקשיא לרב הונא, אמר אב"י מאן מסהיד אבתי שיבבי ורצופין הוי חרא אמר סהדותא דרצופין איכא טובא, ונס רבא ס"ל כדמפרש מר וזשא וכדפרשי אב"י, דהא חוקת הבתים דומיא דקרקעות שרואין עדים את המחזיק יוצא ונכנס מכנים סירות ומוציא סירות מכנים שועלים ומוציא ולא כל שעתא ושעתא, דאטו כבישה תלו ליה הא ניימי בעידנא דניימי אינשי ועיילי בעידנא דעיילי אינשי אלא רבא החסירי) בתירוצו להוציא המקשה מרעתו ולומר שאסילו לכל שעה ושעה יכול למצא עדות רצופין יותר מחוקת קרקעות, ולא לחלוק על אב"י בא דמורה הוא בתירוצו אלא להוסיף על דבריו ולחרץ תירוצא מעליא ולא פליג אדאב"י, כדפרישית בנדרים'ג).

סימן ס"א. ה) לא נודע שם השואל ולפי הנראה מתשובה ל'אחר היה כי אם רבים, וכבר רואה על התשובה הזאת הדג' צעל העיטור צפסו שער ראשון חות מס ענין מחאה וכן לשונו: ועל ידי היה מעשה צמקום של בן הכנסת צאדם שהחזיק צו כיה שנים ולא ילא מחזקתו וצלו עדים ואחרו דכל שנה ילא למעפרה שלו פעמים שנה וחצרו עלי צוות ואחרו חיה חוקה דלא נרופין נהו והמסכתא כנגדן וכו' ושאלתי את פי דנינו יעקב והודה לדברי וכו' . כמו שכתוב בתשובה. ג) אולי ל'ל והצנן. ג) כלומר שאל פירשו את דבריהם ככאוי. ד) שמואל א' כ"א, ג'. ה) כלומר שהפסו צפסרים והצילו לו שכן היה הנירסא בכל פסדים קדמונים. ו) כלומר שכן היה הנירסא צעפרי רב האי ולפי דעתי ל'ל שגורס. ז) צ"צ כ"ט ע"א. ועוד עיין צפסר הישר על צ"צ צפסר דף ג' סימן תל"צ תל"ג. ח) צ"צ דף ל"ו ע"א ועיין צפסר שם דיה היג. ומדברי דנינו כלן משמע דהא דפסקי אכלה דעית הוי חוקה היינו דלא יפסקי אצל עכ"פ אינו עולה למנין שני חוקה. ועיין צמ"צס פ"ג מה' טוען ונפען ה"ג והשגת הראב"ד סס. ט) המלות צהסגר הסרות צבי ודפוס והס מחיקון ראז"ס ע"פ הש"ס. י) כלומר לפי נרסת הספרים ודינו שאלן נודסין צדנדי מר זוטרא מודה רב הונא אלא מודה רבא א"כ היה לו לומר ומודה רב הונא צמנחל דמחוזא קודם לכן. ועיין צ"צ כ"ט ע"פ חוס' דיה ומודה. יא) צ"ק דף ס"א ע"ג. יב) כן הוא צבי ודפוס ול"ל לדעתי התכרן צמקום הסמיר. יג) נדדים דף כ"ג

נבי הרוצה שלא יתקיימו נדריו ורבינו האי בנדה (יד) נבי רב יהודה בבנישתא רשף
 איתוב בנהרדעא אמר מר זוטרא אי מעין ואמר ליתי סהרי ואסהידו בי דדירנא ביה
 תלת שנין ביממא ובלילא מענתיה מענה. פ"י מר זוטרא חברו של רב אשי היה
 בדאמרינן מרימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבישתא למרי בר איסק בבבא מציעא (סו).
 וקאמר אליבא דרבא וביש אליבא דאביי אי מעין המחזיק ואמר יבאו עדים שאינם
 בקיאיין כמו שיבבי ולא כמו אונגין שיאמרו שראינו יוצא ונכנס בין בימים בין בלילות,
 מקצת מן הימים ומקצת מן הלילות כמו שפירשתי נבי קרקעות רלאו בכיפה תלו ליה,
 מענתיה מענה. ולא שייך למימר עדותן עדות, דלא שייך האי ליטנא שאפילו לא
 היתה חוקה עדותן עדות, ומעולם לא תמצא עדות גרוע בעדות חזקה, שאין מעדיין
 בקרקע זו של סלוני היא אלא ראינו שזה דר בה ג' שנים. ומשום האי חזקה מסקינן
 ליה מחזקת אבהתא. ועוד לפי שבלשון (סו) אי מעין התחיל לפרושי ביה בלשנא
 אפקיה, והאי ליטנא איצטרך ליה, רכיון דאיכא לאשבוחי סהרותא רשיבבי או דאמרי
 מיניה ונקיפי אנרא ואי לא נקיפי ישיב להן מחזיק, [ודוקא אי מעין (י)] ליתי תרי
 סהרי ומיהו אנן לא מענינן ליה ולא סתחינן סה לאלם לאפוקי קרקע מחזקת אבהתא
 [כמו לקמן בחוקה שאין עמה מענה לא מוקמינן ליה בידן] (י) ע"י מענת אירבס שפרא
 אי לא מעין איהו. וכן נמי לא מענינן ליה למימר ליתי שיבבי וליסהרי [או] (יט)
 בהני דאונורו מגאי רכיון דאיהו ידע ולא מעין לא מענינן ליה. וגם לא שייך הבא
 [פתח ס"ך לאלם] (כ) דאין בזה גריעות חזקת בתים מחזקת קרקעות. — ומודה רבא
 ברוכלין המחזירין אע"י דלא מעין מענינן ליה, פ"י דאע"י דלא מעין בין ביממא בין
 בלילא דהא בלילא שכחי ביממא לא שביחי מענינן ליה וכגון זה פתח ס"ך לאלם,
 ראפילו ע"י שיבבי אינן סוברין לברר חזקתן דביממא לא ידע, וגוריעם אנו אם ע"י
 שיבבי יכולין לברר חזקת לילות די להן דהוי ליה במו קרקע שקוצרין ומניחין עד
 שעת החריש, אפילו עדים ע"י אונגין מיניה די כיון שע"פ חקנת עזרא מחזירין מענינן
 להו. תדע דלא נקיט חמר נמל וספן והוה חזקתן [של בתים] (כא) ג' שנים רצופות רכיון
 דבני מעבר נינהו בין ביממא בין בלילא לא בעינן שש מסוורות, ומודה רב הונא
 בחנותא דמחוזא רכיון דלא בני מעבר נינהו ביממא וליילא דחזקתן מסוורות ובעי שש
 שנים דלילותא דידהו הוי כמו אפקעתא דמלבא. ולא מצינא דאינמר דלעיל ובמה
 מעמי איכא בתלכודא כי הנך דלא מצינא דאינשיר והני ניחא לי דעברא מפ"י (כז)
 דתרווייהו איתגהו ובהר סני אי איתא אע"י רליתא לאירך ואני בקי בחותמים באגרת (כז)
 כי יש בהם מסולסלים ומתוך שלפולם שינו פ"י רבותינו שאם ידקדקו הלכה כפירושם
 לא יתכוונו דבריהם ומתוך שלפול הוקשו ואם יוסיפו לשפול ימצאו תשובות חבילות
 חבילות על הכל, ולכלהו אית להו פירכא בר מהאי אע"י דליכא פילפולין (כד). ורגלים

ע"ז ועיין חוסי' ישנים סס ד"ה רנא חמר. יד) נדה דף י"ג ע"א ועיין תשובות הגאונים
 שערי תשובה סימן ע"א. (סו) ג"מ דף כ"ב ע"ב. (סז) לפי שנלשון חיקון רלז"ס נמקום
 דלי צלשון צכ"י ודפוס. (יז) המלות נהסגר ע"פ חיקון רלז"ס. (יח) חיקון רלז"ס ועיין
 צ"צ דף נ"א. (יט) חיקון רלז"ס. (כ) גם זה כן. (כא) ג"מ. (כב) מרי מעמי נט"ס סס.
 (כג) כלומר נאגרת השאלה אשר עליה מעיני דנינו ולפי המלה היה ר' משלם בן נתן ממלון
 נחותמים, כי כן כתב עליו כמה פעמים כמעט אות נאות לפיל. (כד) נ"ל שדמות נזה על מגילה
 דף ז' ע"א דקאמר הסם לכולהו אית להו פירכא דר מדעמואל ועלה קאמר דנינא היינו דלמרי
 אינשי טנא חדא פילפולא מריפתא מנני מלל קרי. ונענותותו דו"ה דנינו לומר שגם כאן
 לכולהו אית לחו פירכא דר דנינו אע"י דליכא פילפולא מריפתא וחולי נר"ך להיות
 פילפולא נמקום פילפולין:

לדבר שקודם מעשה אמרתיה, כי לרואים אנרת זאת הראיתי פתרון שהוסיפו לפני ולא הוזכרו השערים בהם ועל פניהם לא אכזב. ואכן דגרים מורה מר וזוטא משתבש ולא שייך מורה רבא באי טעין אלא במאי דאנן טענינן ליה וסמעינן נמי ימים. ולא מורה רב הונא אלא במספורות, ואם הסברות דחוקות שבקוה לחלמרא דאיהו דחיק ומקרב להו. ואז תמצא חזקת הבתים ברוב ענינים ובי אורחא דמילתא כמו חזקת הקרקעות והבורות והשיחין והמעורות ובית הברים דלא כל שעתא עייל לבי דפא ומניסת רבינו האי דגרים ומורה רבא שמעינן דרבא מורה לאביי ומר וזוטא אליבא דרבא אמר וכן ברוב ספרים, ואם יש לשמעון חזקת שיכבי חזקתו חזקה אי נמי סהרי דאגרי מיניה דרפרישית:

סימן ס"ב. תשובה אחרת.

(בענין ערב שלא בשעת מתן מעות ושחקדים ופרע).

ואני שלשת החיצים צדה אורה. כאשר התחילו מקפנים (3) מן הצד. ברוב ענותם שלחוד אלי על שתובע ראובן משמעון מ' דיגרים שפרע ללוי בשביל ערבות שהכניסו שמעון, ושמעון משיב שפסוטי מלי הוה, וגראה מתוך דבריו שרוצה שמעון לשעון שלא היה קנין. אמנם אין צריכין קנין אם פשרה היה דהוה כשעת מתן מעות הואיל והחזיר לו לוי שומר מ' ליטורין) על יד ערבות ראובן, ואם משום שפשרה צריכה קנין, מים אפילו לא הקנה ובטלה פשרה, כשיעור מ' דיגרינן לא נסמר שמעון מתביעת לוי דהא אישתבעיז) בעי ליה ללוי ולנבי מ' דיגרינן עדיף [דהא] קנין נמור יש שהרי קבל ראובן. ומה שאמר בלעז ליקח ביד פנדרא אנמיין. והו לשון מעריב דלשון ערבות אינו מהנך דנאמרין בלשון הקדש אלא בכל לשון. ואינו רואה בכל דברי שמעון שמעון על הקנין ולא מערער על הפשרה אלא שמועין שלאחר ההתראה אמר לו להתערב ואינו כופר שלא היה מחמת פשרה, ומתוך שתיתקו דומה שמחמת פשרה היה, אך לא במקום הביד אלא מרוחק ההתראה, ואיכ מה בכך דמיס מחמת פשרה הדין היה. ונהי שיש עדיין בידו של לוי אונותיו וכתותיו, כנגד המ' דיגרינן מיהת פשוט וקניי ופסור שמעון מתביעת השטר בשוה מ' דיגרינן שקבל לוי מן הערב. ומה שהקדים ראובן לפרוע מרם יתבענו לוי לשמעון לביד כדאמרין יפרע מן הלזה תחילה גם כזה לא הפסיד ראובן אלא ילך לו שמעון אצל לוי ויעמידנו בדין להשיב לו מה שקבל מראובן. דאע"ז דסליקו למאן דאחתיה למלוה לנכסי רערב מקמיה דליחבעניהו ללוהי) משעם דנתבעין מן הלזה תחילה ונכסיו הם ערבים בו, מ"מ חוזר ופרעם הלזה אלא שאותה שומא הדרה ואפילו מכרה, ואין כאן סלוקי דינא, ואפילו למאן דמפרש סלוקי דינא, סלוקי דינא איכא אפסורה ערבא

סימן ס"ב. (א) שמואל א' כ' ו'גל שכונת דגרינן נכלא אורה נלשח הורחא ושלשח חמנים הם שלשה דיינים שהעדיכו שללחם אל רבינו. (3) מקטנים חיקון רלז'ם צמקוס מיתנסם נכ"י ודפוס. (2) עיין מנהדרין דף ז"צ ע"א. (ד) צדוק ענותם שלחם חיקון רלז'ם צמקוס צדוק ענותם נכ"י ודפוס. (ה) עיין צ"צ דף קע"ג ע"ב חוס' דיה חסורי. (ו) ליטורין הן יותר מדיגרינן ואולי ז"ל דיגרינן, ואפשר שזאת היחה הפשעה, שהסיד לו שטר על מ' ליטורין חתם הערבות על מ' דיגרינן (ז) כן הוא בדפוס אצל נכ"י אשכנזי. (ח) כן הוא נכ"י וגם בדפוס וז"ע מה קבל רלז'ון? ואפשר שכונתו על השטר שקבל רלז'ון על יד ערבותו צעד שמעון. ואולי ז"ל שמעון וכונתו על אותו השטר שקבל כדלעיל (ט) פנדרא אנהיין = prendre main. שזו לשון ליקח צד. י' צ"צ דף קע"ד ע"א. יא) ועיין צמק'ס ה' מלוה וליה פכיו ה' וסגנת הראצ"ד שם כי נחלקו צדס ועיין צהר צמק'ס שם ונמור ח"ט סימן ק"ל.

ג. (בענין או לדבות).

[והא] רמביעא [לך] בריש אותו ואת בנו לא פריך נבי או לרבות את הכלאים (א) ואו לרבות או למעט הוא ובמרוכה (ב) פריך ליה, לא קשיא דמאי דלא פריש הכא פריש התם, וכן ברוב מקומות בחלמוד:

ד. (בענין ישלם מדעתו משמע).

וישאלת בהורוע והלחיים (א) דנסי' תני תנא ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן, וקשיא לך דכריש בבא קמא (ב) אמרינן ישלם מדעתו משמע דמי כתיב יושלם. יכולני לשנויי לך שכן אנו גורסין תנא תני ישלם דברי ר' אליעזר ומכלל דרבנן סברי לא ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן, ראי אמרת הכי היכי מצית לסייר דרבנן אמרת חסידות פליגי. ועוד מריוקא דר' אליעזר לא תפרוך אלא מעיקר מילתייהו דרבנן דאמרי עני היה וכו', מעמא דעני היה וכו' דהא ודאי דינא משמע, אלא שינוייה דחיקא לא משנינא לך. וכי הך מילתא חשבינן לה מעתה לדמוינהו, דישלם דהכא חייב תשלומין וישלם דבבא קמא נמי חייב תשלומין, אלא אף בלא ביד משמע שישלם מיטב החוב המוטל עליו וליתא לשנויא דשני רבה (ב) מדעתו בלא ביד טובין, בעי' עיי' ביד מיטב, וליתא דישלם משמע אפילו מדעתו ישלם חוב המוטל עליו וישלם מיטב (ג):

ה. (בענין מיטב אין מדי אחרינא לא).

ואישר שאלת על הא דאביי בתחילה ב"ק (א) רמי ליה אביי לרבה מיטב אין מדי אחרינא לא וקשיא לך הא דאביי נופא בהכונס צאן לדיר (ב) מוקי ליה לקרא אליבא דר' ישמעאל דאכלה חיזי להיות נידון במשוויי, שזו אינה קשיא, דאביי סבר בכולא תלמודא דאית לנויקין בעידית, [וכן] משניות ונמרות כמה וכן ר' יוסי הגלילי וכי' דמיטב טובא כתיבי, והלכה כר' עקיבא ומתניתין והגזיקין שסין להן בעידית (ג) מוקי בעידית רמוק דתניא הכי כר' עקיבא, ומילתא דר' ישמעאל מפרש לה לנידון במשוויי שבו כדאיתא בהכונס, אבל עדיפא מינה היה לך לאקשווי מראביי נופא בריש הגזיקין שסין להן בעידית מפרש התם בריש פוקא אמר אביי לר' ישמעאל דאמר בדאורייתא דבניק שיימינן קמיל מפגי תיקון חטולם בדמדיק שיימינן, ובתבונם צאן לדיר מוקי לר' ישמעאל לנידון במשוויי שבו, אבל אני רגיל לתרין עלה דההיא דהכונס, כיון דאיפולני תנאי היכי שיימינן שיטת התלמוד היא דר' ישמעאל סבר כר' יוסי הגלילי דאמר נידון במשוויי שבו, ומי' תשלומין ממיטב דניק, ואם בא לשלם קרקע נידון לפי שווי המשוויי, אבל מדברי ר' עקיבא שלא מי' כלום אלא תלה בעידית דמוק לא מצי למידק כמאן מכולהו דהכונס סבירא ליה (ד), וזוהי הפעם אמרינן דלכהי דחיק ר' ישמעאל לשנויא קרא משפטיה דקרא דמשמע דהאיך דקא משלם (א).

ג. (א) מונין דף ע"ב ועיין נחום ד"ס או לרבות, (ב) נ"ק דף ע"ב ע"ב.

ד. (א) מונין דף ק"ל ע"ב, ועיין נחום ד"ס דים תנא מני סהניא סס נסס ר"ת דף פ"ט וי"א שאלו עליו ד"ס כלן סהלו פ"ט וי"א דחיקא. (ב) נ"ק דף ז' ע"א, ועיין חוסי' סס ד"ס יעלם. (ג) נס"ס שלטו ככל ולפי הנדלס כל"ל. (ד) ונלסל שלטו כיון דר"י סס ד"ס מדעתו ספירס דלל אטמחוס ללזנק עליו כד"ל פ"ט:

ה. (א) ניק דף ז' ע"א, (ב) סס דף כ"ט ע"א ועיין נחום ד"ס ונלל. (ג) ניקין דף מ"ח וי"א ועיין נחום ד"ס אלמר אלני. (ד) אלמנס נחום ד"ס אלמור דלדלנל מדנני ר' עקיבא נממע דנממסי פליגי. (א) כלומר כר' עקיבא:

דקאמר אהני ניש ואהני קרא משום דמשמע ליה דתרתין, חדא בדניוק שיימינן ואידך במשווייר לניוק שיימינן. דמשום נזרה שוה שלמד מרבנותיו לא נמורה היא דכל מקום שאנו אומרים נאמרה למעלה ונאמרה למטה אינה נזרה שוה, נמורה אלא כמו נלמוד סתום מן המפורש ועוד רבות בתלמוד. דהרע דתרתין שמעת מינה אב"י לרי' ישמעאל דקאמר לא תימא כדרב אב"י דאמר כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות וכו' ולא אמר לא תימא כדרב אחא בר יעקב דאמר בדניוק ומויק פליגי דהא אב"י ידע לה דממוכה בריש פרקא דהניוקין אלא להכי נקיט דרב אידא דההוא טעמא נמי טצי למחוי בשומא דכינצר שמיין בהדי פלוגתא דעידית דמויק וניוק, אלא דלא אסתברא ליה שומא דקרא דרי' ישמעאל אלא למשווייר שבו ולא כרב אב"י משום פירכא דהמציא מחברו דסרינין עליה דרב אב"י . . .

ו. (בענין תן כוכי).

אשר שאלת דאמר ר' יוחנן בפ"ק דגיטין (א) התוסס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה ואית משנתנו כל האומר תן כאומר וכי דמי וקשיא לך הא דאמר ר"י בשלהי שנים אוחוין (ג) המנביה מציאה לחברו קנה חברו ואית משנתנו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי אלמא תן לאו בזכה. — שאלה זו דומה להאי דישלם לעיל (ג) שהיא דרך חיצונה, דאפילו לא פירש ר' יוחנן דומה הוא דהאי לשון זכה, והנדרבים יחד יודעים הם אם אומרים משום זכה אם לאו, דבעל כורחך שליח להלכה לא שוויה אי ממילא יזכה בו כרב הונא אי לשון זכיה כר' יוחנן (ד). אבל נבי מציאה תנה לי משמע באדם שאומר לחברו תן לי אותו חפץ, ואפילו אמר זכה לי אם לא יתמצה המנביה מה יועיל, וראה לי מסיפא דפרקא דגיטין (א) האומר תנו נט לאשתי דההוא עיכ לאו זכה הוא, אלא שאין כל הלשונות שוות דיש הן שהוא כלאו ויש לאו שהוא כהן. ונירסא של טעות כתבת שכתבת תנו (ו) דההיא משנה תן נט לזוכה ולזכות לה קאמר וסיפא דפירקין תנו נט לשון רבים. ולא גרסינן זה דהא תנו לעדים קאמר לכתוב וליתן (ז). — והי' הוה לך למימר מרגינחא ודרשת חספא, דהא ר' יוחנן אית ליה התוסס לבעיה במקום שחב לאחרים לא קנה בריש גיטין ופ"ק דבבא מציעא (א) מפרש טעמא דהמנביה מציאה. לחברו לא קנה משום דהוה ליה תוסס לבעל חוב במקום שחב לאחרים ועלה פליג ר' יוחנן ואמר המנביה מציאה לחברו קנה חברו

ו. (א) גיטין דף י"א ע"ב ועיי' בחומ' דהם כל האומר. (ג) צ"ע דף יוד ע"א ועיי' בחומ' ד"ה ולא חל. (ג) לנלי אות ד'. וכוונתו כי שם וכמו כן כלן רק למלאה עין מותרים הדברים חס רק דרך חלונה, חננס חס חננוד על חוכן הדג' אז חננל שפין כלן סתירה. דאף צלל פירושו של ר"י היה נדלס לנו דהאי תן דמננחנו לשון זכה הוא. (ד) רח"ס חיקן נספרו אז מנילל וכו' או כר"י וכו' נמקום אי . . . אי צכ"י ודפוס. חננס חין לריד להניה. כי כן כונת רבנו כיון שצדעמו של חלדון לשחרו ח"כ חנן סהדי טנדולי ניחא ליה לנעל סתיה משומר נמוקס האפסר ונע"כ לא יהיה נקשן לוגר שהוא דוקא שליח לסולכה חס יוכל לזכות לענד מנילל כרצ הונל או ע"י תן כחי וכר"י. וכן פירש ניווקי יוסף צ"ע שם חידלו של חוס' שם ושהונל צגיטין שם צנס ר"ת דעתא חלפת מקנה חוסו ולזה חוסק ניווקי יוסף לנלר חנן חלדין לרעחיה. כיון שנגלה דעמו סדולה לשחרר ענדו ניחא ליה לריקני ליה מהשחל ונע"כ דחמד חנו כחומר זכר דמי, חנל חכל מנביה גופיה מיוגר חמר חנה לי חמד לי ילל נכלחיה על דעת לזכות נה לעמך חלל על דעת ליסנה לך כמו שחלפת ועכסיו איני חולה ליתן עכ"ל. ומה חלפה שדנרי ר"ת בחומ' שם ודנרי בחסונה כלן לזכר חמר נחכנו. (ה) גיטין דף י"ג ע"א. (ו) כלומר נחשנה גיטין דף י"א ע"א ועיי' שכן גירסת סריי' שם. (ז) ועיין על זה עוד חוס' גיטין דף י"ג ע"א ד"ה האומר וצ"ע דף קנ"א ע"ב ד"ה חנו. (ח) עיין חוס' גיטין דף י"א ע"ב ד"ה החופס וצ"ע דף י" ע"א ד"ה

והיה תוסס לבעיה כמקום שחב לאחרים. וי"ל דסבר ר"י היכא דאיכא למימר מינו דוכי לנפשיה וכי גמי להבדלה אמרין תוסס לבעיה ואפילו חב לאחרים קנה כמו מלוה התוסס למלוה אחרת) כמו מציאה, אבל גבי חן נס לאשתי ושטר שחרור לעבדי מודה ר' יוחנן דלא קנה:

ז. (בענין כלי זכוכית דכי נשברו יש להן תקנה).

והא דקשיא לך כיון דרב אשי אית ליה בעיזא) דכיון דכי נשברו יש להם תקנה ככלי מתכות דמי גבי כלי זכוכית, מאי שנא דקאמר כיציאת השבת) לעולם לכלי הרם דמי [ודקא קשיא לך לא ליטמי מנבן הואיל ונראה תוכו ככרן], לוקמיה בטעמי כראוקמיה ההם תלמודא) לשמויינהו מנבן מהאי טעמא. — הא ליתא דגבי טומאה ניהא ליה לאוקמיה בטעמא דריל) דאמר הואיל ותחילת כרייתו מן החול ככלי חרס דמי ולהעמיד תחילת טומאתו בנקבו והסיף לתוכן אבר וטומאת גבן ספני שנראה תוכו ככרן מלאוקמינהו ככלי מתכות על ידי נשברו יש להן תקנה שאין זה גורם טומאה בכל מקום אלא לטומאה ישנה, אבל תחילת טומאה (היא מסני) שתחילת כרייתה מן החול דומה לכלי חרס שהוא מן החולס). חדע דמשום קישיות טומאת גבן אוקמה בהכי ואעיג דלא דמי, כי מה ענין כלי אדמה אעים שיש להם תקנה לגזור עליהן טומאה אלא אפי' כי משני הכי הואיל וכי נשברו סמך על כריית חול ע"י התכה כמו חרס ע"י שריפת ככשונות, אבל לענין טחילת כלים חדשים כלי מתכות הניתוכות אמרין בשרשה, וזכוכית ניתוך הוא מתחילתו, ואפילו כסופו לאחר שהוא זכוכית הוא כמתכות הניתוך לאחר שהוא ברזל או נחשת או ברזל או עופרת והלכך נקם תקנה שבירתו ולא תקנה תחילתו:

ח. (בדיני בריית).

דיני ברייה לשון ארוך והנה אחכם ובמקומה) שתמצא עולא ורב חד מוקי למעמיה משום בקיעה וחד משום ברייה וחד מתני להו וזו, אמוראי נינהו והכל פרשתי לשי דעתך, וקשיא דרב אושעיא ורב אושעיא בפסחים מכאן ולהבא בשילהי ביצה ובמשתתפין ובפרק הדר עם הנכרי:

ט. (בענין לצרבו ולצרבה באכירה).

ואשר שאלת מ"ס מייתי באלו מציאותה) הא לא דמיא אלא להא שכן עליה עוף כשרה, משום דמינה שמעינן דברעת מנהג עולם תלוי, דלא ניחא לאיניש שישכון עליה עוף, וכן גמי הסכנים פרה לפסם החם קשה לו כשרשה, אבל עלה עליה וזכר אעיג דלא ניחא ליה להאי דמססיר פרה כיון דניחאותא דאיניש הוא בשאר פרות הינ סולג). — ומתניתא) שהכניסה לרבקה גבי עגלה ליתא דנכיד) פרה

א"ר יוחנן. ט) ועיין גנימוקי יוסף ז"מ שם שהוכיח כן מנכרל דנפסיה אלינא דר"ת :

ז. א) עיז דף ע"ה ע"א. ב) שנת דף ט"ז ע"ב. ג) שם ע"א. ד) שם דף ט"ו ע"ב. ה) כלומר ולכך לא נראה לו לרב אשי לומר שטומאת גבן שהיא תחילת טומאה חלה מטעם דאם נשברו יש להם תקנה:

ח. א) חולי זיל ונמקומו, ורואה זה על מה שכתב ר"ת בספר הישר על מסכת עדותין דף ל"ו ע"ב, והוא נדפוס דף כ"ה ע"ד סימן רמ"א. ועיי"ש כי שם דבר דנינו דליכות על כל הענינים שרואה עליהם כחן. ומה נראה שכבר כתב ר"ת את ספרו נמהדורא קמל צייר דנינו שמואל ונעור אחיו מי:

ט. א) נבא מליעא דף ל' ע"א ועיי"ש בתוס' ד"ה נשניל. ב) ועיי"ל בתוס' ד"ה אף. ג) תיקון דלויס בתקום לימא נכ"י ודפוס. ד) דגבי כליל בתקום גבי נכ"י ודפוס.

מתניתא בתוספתא (ספריה) ושכן עליה עוף משנה היא במסכת ספריה. וקרא דענלה
דנקים רילפי עול עול מהדרי בסופה. ואני פרשתיא כבר פירוש אריך וישנו
במקומם):

י. (בענין ברכות עובר לעשייתו).

ששאלת מאי ראיא מדרב יהודה לרב ספי משמיה רבא (ועוד הא לא היו ברור
אחר ורב יהודה קדים טובא, האך יענה ראשון על האחרון, בזה צדקת
דקדים ליה, רביום שבת רב יהודה נולד רבא נ), ומשום דקדים ליה מביא ראיא ממנו,
ואלו אמרו רב פסא ורב ספי משמיה רבא מברכין על המצוות עובר לעשייתו ועל
ביעור מברכין וחד אמר לבער, או לא היה צריך להביא ראיא, אך הם נחלקו בלבער
ועל ביעור ומתוך דבריהם למדנו שצריך להקדים ברכה למעשה טגא לן, כלומר שמעו
משום מקום או משום תנא, ומפרש אין סתרי קראי שמיע לן ורב יהודה משמיה רבא)
ותניא נמי הכי:

יא. (בענין שלש נמשיות).

גם כאשר שאלת בחגיגה (ג) נמשיות בנחל והוקשית מה הוצרכנו לאמצעית שלמה,
עד שאתה שואלני מה הוצרכו שלמה, היה לך להקשות האך עלתה מבילה
בשתי החיצונות, דהא אמרינן (ג) הניצוק והקספרם ומשקה פוסח אינו חיבור לא לפוסמא
ולא לשהרה, ושהרה היינו עירוב מקוואות (ג), אלא אותה שאתה שואל עליה למה
הוצרכה היא הנותנת כח לעשות חיל, רקספרם לא הוה חיבור אלא איב אתי סמי
סאה ומשקה שהורה, וחדלית היינו קספרם, רמי מקוה אין מטהרין בווחלין, ואסר
מחברין בווחלין כשבוה עשרים וכוה עשרים וחדלית מחברתן ובלבר שלא יסבול
בחדלית נוסא, ובשתי נמשיות ראובנים ועשרים רי, אלא שלש נקט משום עליונה
ותחתונה, תרע דבסיסא דהך מתניתא (קתני וחכמים אומרים אין מטיבלין אלא בשל
ארכעים, ומה שפירש רבינו זקנו בעיו) נבי קספרם בזה ארכעים וכוה עשרים וקספרם
מחברין לסוס חורפה לא עיין בה, רהי ליה לפרושי בזה עשרים וכוה עשרים, ואם
באנו להעמיד דבריו ולומר דברבנן (פירש לא יחבן, חדא דאניה נזכרת בתלמוד
ואע"פ שראויה היא למה שפרשתי לא הוה ליה לפרושי עלה אלא איב מוכירה,
ועוד דהך מתניתא דהניצוק והקספרם בעל כרחך מוקמינן כר' יהודה בנישיון) וסריק
לה מסופח על מנת להמפיד חיבור, וניצוק (נמי מסרישנא בתרי נוונא ניצוק אינו
חיבור למקוה שכל עומת שבא כן ילך, אבל אם סוף המקוה להתמלאות עיי ניצוק

(ה) חוספתא דפרס פ"א. ועיין בתוס' סס ד"ה הכניסם לרנקה. (ו) פרס פ"ב ניד. (ז) סוטה
דף תי ע"א. ועיין בתוס' נ"ב סס ד"ה אף. (ח) והוא נספר הישר על נ"ב ונדפס דף
ת"ו ע"ד סימן תל"א:

י. (א) פסחים דף ז' ע"ב. (ב) קידושין דף ע"ב ע"ב. (ג) נ"ב סלנו ליחא תפמיס דשחאל.

יא. (א) פנינה דף י"ט ע"א ועייש פ"ב בתוס' ד"ה בתחומה. (ב) גיטין דף ט"ז ע"א
ועיי' בתוס' ד"ה הניצוק. (ג) עייש נכשי ד"ה אינו מיצר. וכונת ר"ח נזה לתניא
מדעת הר"י בתוס' סס שאלה הול לענין השקה. (ד) כ"ל נמקום ונס ככ"י ודפוס. (ה) חוספתא
מקוואות פ"ג. (ו) ע"ז דף ע"ב ע"א רש"י ד"ה ולא למסרה. אמנם צניטין דף ט"ז ע"א פירש
רש"י שני מקוואות שגין נאחד מהם ארכעים סאה. (ז) כן הוה ככ"י וכונתו שרש"י פירש
אלינא דחכמים בתוספתא דאמרו אין מטיבלין לא נפלינא ולא בתחומה אלא נאמנעיה על
ארכעים סאה. ואלינא דחכמים פירש רש"י חלי דניצוק וקספרם אינו מיצר. אמנם נדפס
ליחא דברבנן ונמקומו חיקן רל"ח דעדרנן. (ח) סס. (ט) עיין בתוס' גיטין סס ועיין

ער ארבעים סאה כנון רגליו של ראשון נוגעית במקוה וסופה להתמלאות הוי חיבור כנולה כרי יהודה כדאמרין בכל הנטי) תניינא. — ואשר אמרת דשני רגליו במים שיכול להחזיק היינו גזר אסיקא) זה ליתא דהחוק דרבנן וגזר אסיק דאורייתא להעלות מטומאה לטהרה ואפילו להחזקה לא היה עוריהו רגליו במים גזר אסיק אלא הכי תקון רבנן החזקה לרי יהודה. על החרשים אנו בושם אלא שאתה מנלל עלינו אחרים, ומה ששאל רי יוחנן מהו להטביל בראשו מהטין אפילו בשחת מרביעית שאלוהו דמשקה טופח ע"מ להטפיח והוי באלו הוא מקוה שלם ומרודד כאן דסופו להתמלאות כדפרישית לעיל, וסוגיא דתלמודא בלישנאני) דמחלוקת מטומאה לטהרה אבל במעלות דרבנן לרבני הכל השני טהור:

י"ב. (בענין אחת ארוכה ואחת קצרה).

שישאלת לערש לך אחת ארוכה ואחת קצרה) שאין הדברים לכך ז). הכי פירושא ארוכה וקצרה דתיקנו רבנן השכיבנו לנאולה אריכתא) וקיצורה שלא להפסיק יותר מדאי). ואנכי הכי תנו מקום שאסרו לקצר אינו רשאי להאריך ומפרישין לה הכי מקום שאסרו לקבוע בקיצור, אבל לפי שעה כנון חולה בברכת חולים אומרה וכן צרכי צבור כנון וזכרנו ולא צרכי יחיד אומרה). אבל לקבוע לא דרמי כשתי תורות וחוכא ואיטלולא מילי רבנן לפני עם הארץ. — לחתום אינו רשאי שלא לחתום, ולא נקט לסתוח אינו רשאי שלא לסתוח חרא כי רובלא לא ליחשב ולילול ועוד עיקר תתימה הכל הולך אחר החיתום, וחיתום לכל הברכות לך ולכל ישראל שלום:

סימן ס"ד. תשובת רבינו יעקב זצ"ל להרב ר' אפרים מרגנשבורג).

מהרתי בראשונה, ויותר באחרונה, כי הקרה יי אלהי יעקב לפני, בחסדו העמיד אדני, המעיר בעלי מדני, ובעני היה ננאי, לתת מתן ופנאי, על לא צריכות לפני, ועל כתוב בכתבך, יודעים לבי ולכך, ילדות היתה כך, ואם לכך הוא בקרבך, על לבי מה סיבך, ויש ממשנ) שאל לרבך, העומד בישיבך, או אלי ואשיבך, אך מיום דעתך, מודה) לא שמעתך:

נספר הישר על חגיגה דפוס דף ז"ד ע"א סימן שכ"ו. י) ז"ל המציא גע. יא) דברי רבינו כלן פתומים קתם, ונלחם שרונם על דעת רש"ס שפונד דקך דרייתא חגיגה דף י"ט ע"א עודה רגלו אחת נמים הוחזק לזכר קל וכו' הוא משום גזר אסיק, וע"ז אמר ר"ת שאינו חלל מעטם חקנה, דגזר אסיק למאן דס"ל הוא דאורייתא. יב) זה כלילא דאמרי שם:

י"ב. א) זכרות דף י"א ע"א. ב) שאין הדברים לכך, כן הוא דפוסם וגם זכ"י. ולולי ז"ל שאין הדברים מוכינים לך. ג) זכרות דף ט' ע"ז מיימלא דרב אשי. ד) מזה נראה דדעת ר"ת ארוכה היא אחת וחמונה וקללה ששכיבנו זה דעת רש"י סוגיא בתוס' זכרות דף י"א ע"א דים אחת, ועיי"ש פירוש ר"ת חולק על זה. ה) ועיין תשובת רבינו האי בשערי תשובה סימן קנ"א וסג' אשרי זכרות פ"א סימן י"ג:

סימן ס"ד. א) הוא ר' אפרים בן יצחק. ועל רבינו אפרים הלוי העירו ספר יוספון ואפריו נעל קרא הדעות מהיה תלמידיו של הרי"ף. אך זה אי אפשר שהרי הרי"ף נפטר שנת תתס"ו ור' אפרים נפטר שנת תתקל"ה כאשר העיד ספר היוספון. ועיין מה שכתב נעל שם בגדולים פקך רבינו אפרים תלמיד הרי"ף. שהניח שם ג"כ מקלח מן המדווחים האלה. ז) כלומר אם יש מעט דנדרין שאל לרבך. ח) כן הוא בשם בגדולים שם וכלל במקום מורה זכ"י ושמוס.

א. (בענין עד זומם)

עד זומם למפרע) . . . הקשיתך. משניות שלמות לפי פירוש רבתי ופירשתי לך דאחד קאי וכן בספרים קדמונים דסלחהו. בגולונתא ודעמור) זומם והיינו דקתני זומם ולא זוממין. ודאסהירו בי תרי בחד ולא גרסינן ותרי בחד. ואם קצרת, שאל לאשר פירשוהו בשמי, אולי שניתה). ועל שאלות ראשונים בא ואראך מעמן ואטעימך במשן:

ב. (בענין המפקיד אצל חברו בשטר).

וההיא דרבא אדרבא) הוקשו פריה בבבא בתרא ולא פירשו כל צרכו והכי פירשוו צריך להחזיר לו בעדים) להפטר בשבועה ונאמן לומר החזרתי בשבועה, והרא הוא ודוק ותשכח לישני. ולא משתמיש למיטר נאמן ואינו נאמן צריך ואינו צריך. אלא צריך ונאמן. וכן במשן וטעמן, וכן נמצא בשמי מפורשד) וניכר רשומן:

ג. (בענין נסכא דר' אבא).

הדיא דנסכא דר' אבא) פירשה ריה בשבועות ואני פרשתיה בסוף שבועות) ותמצאנה בעולים מכאן לשם:

ד. (בענין וכולהו כי שדית בור ביניהו).

כי שדית בור ביניהו) . . . כל הכתובות להלכותיהן ע"פ רבותיהן תמצא לפי פי' רבותי ואני פירשתי לך ועודי מהויק כס. קרן כוונתה להויק למאן דאית ליה שלנא נזקא ממזא) והיינו למיד קרן עדיפא. ולמיד שלנא נזקא קנסא אי לא כתיבא הוה פסרינן ליה ולא מסתבר דמחייב, דאעינ דבתיבא אמרינן קנסא הוא, ולא דמיא להנך דהנך מועדין מתחלתן ודינא דליחייבן. וסברא היא דמועדין מתחלתן ולא משום יעידתא דתלתא וימני דקרא, דהא לא כתיבא אלא) אתיא מדינא דשן ויש הנאה להויקה, רגל הויקה מצוי שפי ואדם בר דעת) . . . לבייש שאסילו אם לא נתכוין לבייש אע"פ דנתכוין רק להויק במתכווין לבייש [דמי] גם דעת אמרינן הכי אבל הנך

א. ח) זיק דף ע"ג ע"א ועיי' נחום' ד"ה דלסחידו וסנהדרין דף כ"ז ע"א ועיי' נחום' ד"ה דלסחידו. ועוד עיין בספר הישר על ז"ק נדפוס דף מ"ד ע"ג סימן מ"ג ונשטס וקבלת זיק דף ע"ג ע"א. ועוד עיין בספר רמב"ן דף ל' ע"ג סימן ל"א. ג) כלומר כחנתי י' קושיות וסקסיות לא החכרו כלל והניחין ר"ח לקמן נכ"י ס"ו. ג) כלומר שהוא מורה על סד, לא דסלניהו כמו בספרים שלנו שהוא מורה על שנים. ד) כלל לדעתי נמקס וטעמו נכ"י וטעמיה נדפוס. ה) כלל נמקס שניה נכ"י. ונדפוס שטות ודלח"ס חיקן שטת.

ב) נצח נחל דף ע' ע"ז קאמר רבא הלכתא נשנע וגובה מחלה דס"ל כנז סקדס שס המפקיד אלל סכרו נשטר ואמר לו המזדמיו נאמן, ונשנעוהו דף מ"ה ע"ז קאמר ה"סם גל רמי נכ סמח ונכ דתווייכו ס"ל נשטר שניך לסחזי לו נעדיס. ועיין נחום' ז"ב שס י"ה סוף סוף וד"ה אחר רבא ונשנעוהו שס ד"ה נשטר. ג) כלל נמקס נשטר נכ"י ודפוס. ד) כמו דוק לישי ותשכח. ואולי כלל. וכוונתו כשתנזקק בלישי מחלה דלס סליג, דלס קאמר שפי מקומוהו נאמן ואינו נאמן או לריך ואינו לריך, אלל נצח נחל חסח נאמן ונשנעוהו חסח לריך. ד) נספר הישר על נצח נחל נדפוס דף ל"א ע"א סימן מ"ה.

ה) שטעות דף מ"ז ע"א. ג) עיי' נחום' ד"ה מתוך שהניח את פירוש ר"ת נספר הישר ועיין בספר הישר על שטעות שס נדפוס דף ל"ד ע"א סימן מ"ז.

ו) נצח קמח דף ה' ע"א. ועיי' נחום' ד"ה שכן מועדין. ג) שס דף ט"ו ע"א. ג) למי דעתי ל"ל ולא נמקס אלל. ד) כלומר עשוס הכי הן מועדין. וכל הדברים מחלן בללס סחומים ונלמי סמק עלו נכס קטשונים ע"י טעות סופרים נספר ומר. ולין ניד

אין דעת לכי"ש ונתכווין להזיק דידהו לא רמי לאדם, והיינו דאמרינן לעיל לא ראי אדם ברי דברים כראי השור שחסר בושתם), אלמלא לא כתיב שור [לא הוה יליף מיניה]. ולא ראי השור שששלם כופר כראי אדם בתרווייהו קמלא כתיבי ו(שור) אלמלא נזיקין כתיבי ודאדם לא כתיבי לא נמר אדם מיניה דבתשלומי קמלא הקל הכתוב. . . אש בה אחר מעורב בו, ויש מקום שתוספו חומרא ויש מקום שתוספו קולא וזיל הבא רחי וזיל הבא רחי, דאיכא למימר להאי ניסא ואיכא למימר להאי ניסא, והכי מוכחא שמעתא דמירקא, אי נמי מועדת מיסכרא לאכול הראוי ואינו ראוי מפי מהנך ולא מיתורא דאו השדה), דיש דברים שאין האש מכלה אותם אלא סקלקלתן ואורחיה לקלקל ולשרוף מפי מהנך. . . בור תחילת עשייתו לנזק וכן אני מפרש ובא וכן תמצאנה בשמי. וברייתא דלקמן) דנקמא חומרא אחר הריגין האלו וסיום הלכותיהן מירשתי לך חומרא דכתיבי ושייר סורתא :

ד.ה. (בענין אשתו של יונה).

ועל (אשתו של יונה) מצית. וכי תעלה על דעתך שעליית רגל אסור והא חיוב בשמחה. ואין זה רומה למנה תפילין אחד שקיעת החמה) ולא לפי רבא (ד' דהישן בשמיני בסוכה ילקה, רבעלייתה לרגל היתה מביאה עולת ראייה בלא תנאים). והילנה המלכה) בלא ברכה היתה — ולדברך והא דירה איש ואשתו בעינן) — ומיכל בת שאול בברכת תפילין. וסוככות רשות באקסו ידייכו) בעל בורחך לרי יהודה כיון דבכל כחו מדאורייתא איכא מעילה, באקסו אימורא ררבנן. והכי פירושא לרי יהודה דפליג דלית ליה לבידחי ררבנן מקמי נשים, ברכת תפילין ברכת סוכה עולת ראייה לנשים אסור כמו באוקסי ידא כסמיכה, דבאנשים לאקסו ירי בקרשים שלא בשעת סמיכה דברי הכל אסור מדרבנן. ולרי יוסי דדחי ררבנן מקמי נשים כולו שרו. ועולת ראייה דנשים לאו חולין לעזרה דהא בסופל איתהט) לרשות של עולה ואינה בשאר בכלל לא יראו פני ריקס). וגם תמצא בשמי כן. וגראין למורים... ולא למסרים... ולא נרמית לבולל דברים... כי לא יכון דובר שקרים... אך תרבוקי) כפותרים... ותמצא ביורים... הן הן הדברים... ושלומך יגדל:

ללכנס ולנאדם. ותפוק הדברים נראה שנתקף אלפיל דף ד' ע"א. (ה) נראה שכוונתו ע"ד רש"י
 שם ד"ה ותמי לא שפירט שם חק לא קפשיט נד' דברים ולמי דעת רבנו אהרנצ' בושא לא
 קפשיט. וכעין זה כתב האשכנז לקמן דף ר' ע"א ד"ה לאחיי. (ו) חיקון רחמים. (ז) ב"ק דף
 ס' ע"א. (ח) ב"ק דף י' ע"א.

ה. א) ערוצין דף ל"ז ע"א מיכל בת רמי' היזה מנחת תפילין ולא מיחו זה סמכים ואסחו
 על יונה היזה עולה לרגל ולא מיחו זה סמכים. ועיי"ס בתומ' ד"ה ללמא ועוד פ"ין
 נסתר רבנן דף ל"ז ע"ב פ"ין פ"י. (ג) בקדושין דף ל"ד ע"א. (ג) מנחות דף ל"ז ע"ב
 כלומר מנחות דהאם כחיד וסמחה. (ד) ל"ז רנא כן הוא צ"כ' ומעמדו דלניבא דרנא קאמר
 צ"ה דף כ"ס ע"ב אלא מעתה היטן צממיני בכוזה ילקס, דהאם מעמד כל תוסין צ"כ
 סמחה אדא. וברשות אלהא לפי טעם ונתקדשו חקין רדחם לפטוי טעם. (ה) כלומר לא לבד
 מיעלה לרגל אלא אף הנייה עולה רחיה וכלא חטאי כלומר לבדנה ואלניבא דרי יוסי ונפולס
 כדליהא לקען ולמי דעמי ל"ל ובעלייהא בתקס דבעלייהא. (ו) סוכה דף צ"ב ע"ב והאם ר'
 יהודה קאמר לה דקיל נמיס אין סומחת לכך קאמר דנלא ברכה היזה. (ז) חיל רחזים בגלית
 על ז: א: זה יצא ועיין בקידושין דף ל"ד ע"א פ"ד טעמו כעין חדורו וכו' מה היה מקום
 לומר דמיינא וקע"ל האדאם ועיין בראב"ן דף למד סימן פ"ז טעמו ג"כ דהילנה בלא ברכה
 הוא יסבא ולכ"י לא מיחו ואי מעמד סינסה הא אערינן חטבו כעין חדורו מה דרס אים
 ואסחו ועב אסח אלא בעלם סינסה אף הילנה אבג צ"ה וסבא וכו' פייס. ורדכרס ל"ב ע"ב
 דלי מ"ק דטעמו הוא דרעין סינסה לטעם רק מהאחרת סמכין לא ע"ל. (ח) טענה דף פ"ד
 ע"ב. (ט) טענה דף פ' ע"א. דהאם דרעין דרעוהא נפולס ולעגרי. (י) כלומר נפולס סמחה

ו. (בענין אוב וידעוני וחובר חבר)

אוב וידעוני לכלל מכשפה לא תחיה ולמה פרט בירנמו אותם דמיהם כם וכ"ח) ואם יש פרט בלאו לאו כללא הוא וההוא עושה מעשה בלאו ושלשה כתובים ויותר לאוהרה ולא למעוטי כללא דהנהו אית' בהו לאו נרדא, ומענין ומנהש מפרשי סתו נפלה מפיו מנחשים בחולדות ולחושש בשנים כחומץ לעינים). וצורנו ישות שלום לנו:

סימן ס"ה. עוד שאל הרב ר' אפרים על זאת.

רא"ש דברך אמת מיהרת באחרונים, דברים היצונים, לא הצרכו לפני, והיו נכונים. מצאת בפריה נאמנים, ומרבותינו קדמונים, עלושים וסמנים ולך רב סגנים, גלויס צפונים, בועס פנים, אך חרונים, מקצר' פתרונים:

א. (בענין עד זומם).

שאלתי על עד זומם דמשמע דחייש רבא לפסידא דלקוחות הקדמת תשובה הקשיחך משניות שלמות' כ"ש שיספת, ונדעת מן הנירסא דפסלינהו בגולנותא ותר' בחד' ולא ידעינן מאי קאמר מר ומאי קושיא ליה למר ומאי דוחקיה דמר לפרושי דאחר קאי, אי משום דאמר אוקי תרי לבהרי תרי ותר' כמאה מאי דהנהו קמאי ראו עדותן כאחד דלמא בזה אחר זה ואתי תרי ואסידו תרי בחד ותר' בחד וליכא חידוש'. ואי משום דקשיא ליה דרבא אדרבא. מה עזרת במה שאמרת דאחר קאי מ"ם מדאורייתא פסול דהא אוקמינן דפסלוהו בגולנותא ואמאי לא פסיל ליה רבא למסרע כדאמרין גולן דאורייתא דלא בעי הכרזה ומשמע דלא הייש לפסידא דלקוחות, אי נמי אעד זומם קאי ה"נ ססולין דאורייתא ולא פסיל ליה למסרע, ושאלתי את הגב בישובי, אשר בקרבי, ועם לבב' דרבא אדרבא לא קשיא הא דקאמר

סולן אינו חלל רשות ואינו בכלל לא יראו פני ריקס. יב"י ידעם איתא: ואינו נשאר בכלל לא יראו פני ריקס לרשות של חלה. ולפי דעתי לרוב לקרי' הדברים כפי קצת' דברים. ודלויס במקום חקן בשפרו ע"פ הרשב"ן: ואינו רק עשה הכל ויכלל נא' לא יראו פני ריקס והיה נכנסים רשות של עולה רגל. יא) אינו ל"ל חזקין.

ו. ח) תכלית' ש' משפטים כ"ג, י"ז. וסנהדרין דף ק"ז ע"ב ודברי רבינו סתומים נכאן. ילפי' הרמב"ם קטנית הסולל היתה על הא דלחזקין בסנהדרין דף ס"ה ע"א ובהיות' דף ג' ע"ב דחומר חזק הוא רק בלאו האל גם זה בכלל הנא' היתה ב' שפטים י"ח" לא יתנא נך וכו'. ונלמד גם כן מאוב וידעוני שהיה בסקילה. וע"ז חזקן שהלאו הוא אינו לאו שנכללות מחלף שפטים צי הדברים הנאמרים וגם יש בהם שפטים כדברים ויית' לחזקה כגון מעביר בנז מעוק ונחש וחומר חזק. (ג) נכ"י ודעם איתא הנ"ל דל"ל ודלויס חקן דהנהו חזק ויכלל. (ג) כן הוא נכ"י ודעם ולי נראה ש"ל ולחזקו נעניס כחומץ לשינים.

סימן ס"ה. ח) כוננו שאלת דברי ר"ת שאמר בתחלת מכתבו האחרון מהר"ת, כי נמסירות השני דברים חילונים שאין נכנסין לפניו ולחזקן הדברים. וגם מה שהיה פריה לעיל, הלא לא נודע לכל זולתי לרי"ת. (ג) מקד' כנ"ל במקום וקד':

א. ח) כוננו על מה שאמר ר"ת לעיל הקשיחך משניות שלמות, אך הקושיות הללו אינו יודע אחרון כמו שכתב לקמן ולא ידעינן מאי קאמר מר ומאי קושיא ליה למר. (ג) כלומר שרי' גם לעיל דפסלוהו במקום דפסלינהו ומהם ותר' נחד. (ג) חקן דלויס במקום דברי משה. (ד) עיין בחומ' בנא קמא דף ע"ג ע"א דיה דאסידו שהניחו שם דברי ר' אפרים בסמס. ונחזק' זה הניחו בחומ' סנהדרין דף כ"ז ע"א דיה דאסידו רק דברי ר"ת. (ה) כלומר רבא דעד זומם כאלו חזק' בסנהדרין דף כ"ז ע"ב דקאמר בגולן דאורייתא מי נעין הכרזה ועיין בחומ' ב"ק שם דיה אי נמי. (ו) כלומר בחזק קסלתי או ל"ל בקרובי.

לא בעי הכרזה משום רספולין דאורייתא הוא ומיהו משעת העדאת עדים ולא לספרע ועדים הוא דמסקי לקלא בשהעידו עדים בביר וליכא פסידא דלקוחות, אבל לספרע אינו נפסל משעת גזילה, והיג נבי עד וזמס מכאן ולהבא הוא נפסל משעת העדאת עדים, והעדאה אינה משום (פסולי רבנן אלא משום לקוחות):

ב. (בענין המסקיד אצל חברו בשטר).

וגבי המסקיד אצל חברו בשטר (אמרת דוק לישנא דלא קאמר אינו נאמן אלמא להיפטר משטר קאמר, אדרבא דוק לאידך ניסא מדלא קאמר המסקיד את חברו בשטר ואמר החזרתיו לך נאמן כדקאמר התם בהמזכר את הבית) ש"מ דהאי צריך להחזיר בשטר היינו שאם לא החזיר יושלם. ועוד אי משום להיפטר משבועה מאי קאמר מכלל דתרווייהו סבירא להו, ומאן פליג בהא שאם יחזיר בעדים) יפטר משבועה ואם לא יחזיר יחתיב שבועה, כ"ע הכי סבירא להו, ומאי ועוד דקאמר המסקיד אצל חברו בעדים איצ להחזיר לו בעדים) ולדברך אף מן השבועה ספור, ואין זה נכון, דהא אמרינן בב"מ (דמוקמינן ליה בני סרות דחדא להדיס ומשבעין ליה וכיש אם אמר החזרתיו לך שהוא חייב שבועה, ועוד אליבא דרב אסי) דאמר המלה את חברו בעדים ההוא צריך שאם לא יחזיר לו בעדים יושלם לו היג האי צריך שאם לא יחזיר לו בשטר יושלם, וגם בזה לא עברתי במצותיך ולא שכחתי, ושאלתי את הרב ב"ש (אשר בקרבי ועס לבני, ומוקמינן לה דהא דקאמר הכא צריך להחזיר לו בשטר היינו כגון שקיבל עליו אונסין דליכא מינו, ומשום הכי אם לא יחזיר לו בשטר יושלם ולא קשיא מירי):

ג. (בענין נסכא דר' אבא).

וההוא דר' אבא אמרת שהקושיא פריה, יודע אלהים וכל שער עמי כי פריה אינם נמצאים בעיר הזאת ומימי לא ידעתים, ובעולים משם לבאן שאלתי

(ז) כלומר והוא תכנים עמי עיין לקמן תשובת ר"ת על זה. ח) תשוב כ"ל נמוקס אלמא ככ"י ודפוס:

ב. א) שנועות דף מ"ה ע"ב. ב) ג"כ דף ע"ב ע"ב. ג) בעדים כ"ל נמוקס צטטר ככ"י ודפוס. ד) שנועות שם ולפידות ר"ת דקאמר לריך ואין לריך לשנועה קלי, איכ כחן אין לריך שנועה. ה) ב"ת דף ז"ח ע"א ועייש בחוס' ד"ה משכחת. ו) שנועות דף מ"א ע"א. דקאמר רב חסי המלה את חבירו נעדים לריך לפדעו בעדים, ההוא לריך לא לשנועה קלי. ז) מכלן נראה שנימים ההם כבר היו מכנים את החכם העומד בראש הישוב נשם הרב, וזה הרב דקיק רענענשבורג היה נימים ההם נחלי ספק ר' יצחק בן מרדכי הנק' נשם ריב"ס. ועי' בראשון דף קמ"ח ע"ד בשאלתו המתחלת ליוהא נפשי וכו' אשר שלח אל הקדושים אשר נאחז המה ושם קרא ראשון שנמנהגה את הרב ר' יצחק ברבי מרדכי ואחזיו יאיר נחני הרב ר' אפרים והחוס המושלם לא נמהרה יתק הרב ר' משה המדנר שלום אל עמו וכו'. מכלן נראה ששלשה החכמים הללו היו בני דינא רבא דקיק רענענשבורג ואז לכולם הרב ר' יצחק והשלישי היה ג"כ דרשן ומגיד ע"כ קראו המדנר שלום אל עמו. וזה הרב ר' יצחק נקרא גם כן בראשון כמה פעמים נשם ר' יצחק סתם מרענענשבורג עיין שם דף פ"ד ע"ב. ודף קי"ז ע"ב. ועיין בספר ראשית שהוליא ר' חיים נתן דעמנילער דף ל"ד ע"ב ב"אורו שם. וזה הוא גם כן אותו הרב ר' יצחק מרענענשבורג אשר שאל את פי ר"ת לקמן סימן פ"א וצדפוס דף פ"ד ע"א ואשר השיב לו ר"ת כנוד גדול. ור' משה הנ"ל הוא ר' משה ב"ר יואל כמו שחכם עצמו בסוף ספר ראשון ע"כ יצחק ברבי מרדכי שלפניו צענין החלונות, והוצא עוד פעמים אחרים בראשון, וגם שאל את פי ר"ת ככתוב בראשון דף קמ"ב ע"א, והוצא בחוס' יצנח דף ס"ח ע"ב ד"ס כמאלן:

ואמרו לי לא שמענו. ואמר לי הרב בישובי ההיא דר' אבא לא דמיא לשכנעו חשוד על השבועה דמסבינן ליה אכשנדרו) היינו שזה טוען מנה והלא אומר אין לך בידי אלא חמישים ואינו יכול לישבע מצו למימר לזה לשכנעו השבע שיש לך בידי מנה וטול, היינו להכחיש את הנתבע, אבל נבי דר' אבא הטוען חספתי ודידי חספתי יש לו להשבע להכחיש את העד שלא חספ' ואינו שהרי מודה לדבריו, - ושבועה דרדיה חספ' לא רמיא עליה, לפיכך אינו יכול להספ' על שכנעו שבועה ולומר השבע דלאו דירי חספ'. הרי זה נכון [אכן] לא הוצרכנו לזה דהא בשבועות נומא מרמינן לה לשניהם חשודים ואיך ישבע שכנעו שהוא כמו כן כחשוד(ז). ואינה ראייה לפנים. יכ"ח(ז):

ד. (בענין אשתו של יונה).

ועל אשתו של יונה אמרת שמעיתו שהעלתי על דעתי שעלית הרגל אסור. לא ידעתי שכשעלית הרגל אינה עושה מצוה כי אם כראית אנים בעורה [אם אינה אסורה] ה' בלא קרבן שהיא מצות ראיון אף לאנשים בשאר ימות הרגל ולנשים אף בעיקר הרגל שאינן בני קרבן. ומה שאמרת תיפוק ליה דהא חייבת בשמחה, הא אמר אב"י אשה בעלה משמחה(ז). — ומה שאמרת הנחת תפילין משום ברכה לכסלה קאמר ר' יהודה(ג) לנשים, הא מסקינן לה מקרא משום דלא תשא את שם איכ' איסורא דאורייתא היא ולר' יוסי(ד) נמי אסור. ועוד נבי חקיעות שופרה) אמרינן דרייקינן הא נשים מעכבין ומוקמינן כר' יהודה היינו משום דחקיעת שופר שבות היא ולא משום ברכה, דאי משום ברכה מ"ש נבי חקיעת שופר דנקט הינ' לולב ושאר מצוות עשה הנה ליה למיתני אין מעכבין את התינוקות הא נשים מעכבין. ועוד מיכל בת שאול אם היתה מנחת תפילין בברכה, הינ' שאר מצות עשה היתה מקיימת בברכה ומ"ש דנקט הנחת תפילין, אלא מסתברא עלייה הרגל היינו טעמא דר' יוסי משום סמי ביראות שהתירו לעולי רגלים(ו), ואשתו של יונה היתה שותה בשבתות ולא היתה חייבת היינו שבות דרבנן. והנחת תפילין של מיכל בשבת היתה מנחת וסיל כמאן דאמר שבת זמן תפילין למי שהוא מחוייב, ולאשה איסורא דרבנן דהא אין הכשיר לה וגם אינו דרך משא דתהוי איסורא דאורייתא:

ד. (בענין חובר חבר).

ומה שאמרת נבי חובר חבר יותר משלשה כתובים הם לא מצאתי בכל המקרא כי אם לא ימצא בן מעביר בנו וכו' ובהרוא קרא אזהרה לשאר מכשפים נמי

ג. (א) מכלל כולם טקסית ר' אלעזר היתה דלמה נדמינן הוה דל' אצל לטניהם חשודים, אדכנא לשכנעו חשוד הוה לן לדמות וישנע שכנעו ויטול. ועיין נחום' שנועות דף מ"ז ע"א דה' מתוך ועיין גר"ן ע"ס. (ב) יל שכנעו כיון שאלו דירי חטפי איכ' גם חתונע כמו חתונע נחשד צנזנחא וז"ל הוה לכו כטניהם חשודים. (ג) יכ"ח כן הוה צכ"י ומסר דשום. ולולי הס' דלמי חתונע חסד אשד וז"ל יכ"ח סתים נמקום כף כמו לקמן בסמ"ע ע"ה חוה מ' חתונע:

ד. (א) העלות נחמנר חסרות צכ"י ודפוס. ולפי' כז"ל. וכוננו לל' אדע חס' צלחת חלנה חסרה דלית פנים נבחרה שהיא עיקר מלוח עליית הרגל חס' היא צלל קרנן ולא לנודק. ועיין חום' ערובין דף ל"ו ע"א ד"ה מיכל. (ב) קידושין דף ל"ד ע"ב ועי"ה נחום' ד"ה חסד. (ג) כז"ל נמקום ר' יוסי צכ"י ודפוס. (ד) כז"ל נמקום ר' יהודה צכ"י ודפוס. ועיין נחום' דלס' טענה דף ל"ג ע"א ד"ה חס' שכתנו סס דלמי צל' חסד חלנו חלל דלס' דרבנן. (ס) דלס' ע"ס. (ו) ערובין דף כ' ע"ב וכו'. וז"ע פסרי לל' חסדו חלל לנחמנע עולי רגלים

סימן ס"ו. וזה השיבו רבינו יעקב זצ"ל.

א. (בענין עד זומם).

רק זמי שאינו נכון. אך אם נצמח כגון תורה וגם תורה על האמת אז אסירי חלק:

א. (א) עיין בחומש: סנהדרין דף כ"ז ע"א ד"ה דאסחידו. (ב) צנח צחל דף מ"א ע"ב.

ב. (ג) אף נצמח. (ד) נספרי זקנים או ספרים יסנים. (ה) עיין בספר הישר על צנח

ב. (בענין המפקיד אצל חברו בשטר).

קמח וצדק ודפוס דף מיד ע"ג וע"ד סימן ח"צ ותחלה שם כמעט מלה במלה דצרי רציו שפניא כלל. (ו) שבעות דף מ"ז ע"ג. (ז) ועיין בשטה מקובלת בזה קמח דף ע"ג ע"א מה שהקשו על זה חוסי' משנן ור"י מפרשני דלמא ינרע אם הסעידו חרי רק אחד כלומר שלא הזיזו רק האחד אם הסני ומסיעו הלא גם אז נשאר החידוש כמו כן. ועיי"ש מה שחידשו על זה. (ח) אי נמי כן הוא בכ"י ודפוס, אך חסר בצפר הישר על בזה קמח שם וכו"ל. (ט) בכ"י ודפוס לא ידע ורמז"ש חקן לא ידעו בלקוחות. (י) ע"כ הדצרים רק צנינוי קנת צמסר ויתר צמסר הישר דף ג' סס. (יא) בגולוס הם דצרים ירן חקן רמז"ש צמקוס כחגלים נדפוס. ובכ"י אימא כחגלים. (יב) אולי ז"ל כמוד צמקוס כך:

[illegible]

שבועת היסת בכל מילי, ורב נמי לא סבר לה כלל דבימי רב נחמן בתריה תקנה, המפקיד אצל חברו וכו' רמתוך שיכול לומר החזרתיו לך וליכא עליה שבועה ראוריתא בהחזרתי אלא שבועת היסת לתיק ודלא כרב חביבאד) יכול לומר נאנסו, בשמר צריך להחזיר לו בעדים דליכא אלא טענת נאנסו ואנאנסו היביה תורה שבועת שומרין . . . וסוגיא דכל הנשבעין לפי' שבועה נשנית לסמור משבועה נאנסו ע"י מנו . . . ותמיה אני על ר"ח איך השוים והקשה, והם יסו כיוונו שלא שיבשו לעשות מלוה מסקרון כמוך, ועל מקסחי הלכות בשינוי רלישנאן) ראוי לנוור שלא להושיב ישיבה סן ישתו השומעים מים הרעים:

ג. (בענין נסכא דר' אבא).

ועל ההיא דר' אבא מי מסרשא בענין אחר ומי סרמה לכשנדרו, וכן ס"י רבינו זקנו (בשבועותא). ומי האומר שריח הקשה? לא אני ולא אחר, כי שקר הוא, ולהכי נרסינן הוה ליה כנולן ולא נרסי' הוה ליה נולן) הוריתך דרך תבחר ותעמוד על עיקר השמועה מראש ועד סוף, ולכשתבין סודה תראה דברי ודברין איה יבשר, בי הענין מוכיח פטור וחייב קשיא לך נולן וכנולן קשיא לך, החזרתיו מינו דיכול לומר נאנסו ונאנסו מינו דיכול לומר החזרתיו קשיא, וזה דרך הנמהרים, ודרב נחמן אינו זכור אם הזכרתי ולמה הזכרתי, ותפילין בשבת ופסי ביראות טענות של רוחות וכיש שאתה מסייעני, ועל הובר חבר מעונן וסגחש אע"פ שחלוקין בתורה לא תנחשו ולא תעוננוג), ועל שלשה אלה שלח שאילתך ותשובתי ואשיבה אתהן לשלום, מראש דברך ועד סוף דברך יעריך חברך אין זה לשבחך ד), כי כולא בוכרא ואיכא סירכא למבין הלכת, ולביתך נאווה . . . אמת וענוה . . . אך בנאוה לא תמצא תאוה, רק כך לרעוה . . . תרבה אחוה . . . תעמוד בשלוה . . . ובשלום:

סימן ס"ז. עוד זאת שאל הרב ר' אפרים מרבינו יעקב.

מה טובו אוהליך ומשכנותיך . . . ומה יפו פעמי נעליך) . . . באור שניך יהלכך . . . יחיו עוד לנצח רואי פניך . . . ולא יראו השתה . . . ולי ארכו הימים בארץ עיפתה . . . צמאתי לקול צנורך . . . כי עמך מקור חיים . . . זאת חשבותי לצדק [לערוך] עריך . . . אמרי במגילת ספר בינה . . . והשיבה לו ששוני רוח) נדיבותך . . . וכי יבא דברו אז יאורו שתי עיני:

ענוה, שרית סדר נמי להלכתא דלא מחייב שבועת היסת בכל מילי, ועיין מה שכתנו תוס' שבועות דף מ"א ע"א ד"ה ומחן צמס ר"ת, וז"ע שיכלול ר"ת דעת עננו זין האמוראים, לכך כ"ל שלריך למחוק. (ד) וז"ע דאף לרצ חנינא דמחני סס חסיפא מ"מ יהיה חייב שבועת היסת והא בס כלן איכא דרנא דממונא שהרי הפקיד חללו צעדים. (ה) כלומר צריך לו לא לך להפטר משבועה ועיין בתוס' שם מ"ה ע"ב ד"ה צטקד. (ו) דלישנא תקנת סי"ר נספרו צמקוס דלישתיהו צכ"י, דלישתא דצפוס:

ג. (ח) שבועות דף מ"ז ע"א ד"ה ליסתצע. (צ) כלומר שהרי צמחא אינו גזן שהרי אומר ידי חספי, אצל הוה ליה כנולן שהך שבועה אינה מועלת עליו וגם אינו יכול ליסנע שלח חטף שהרי מודה שחטף. (ג) כלומר אל חלמרו דברים שאין צמס ממש. (ד) צכ"י ודפוס ליחא אין זה לשנך ולחזים תיקן לשנך צמקוס לשנך, אצל חס' סי"ר תיקן אין זה כי אם לשנך, והחשון נלאה יותר נכון, וחצנא אשר יעיד עליו הוה הדז ר' יצחק צן מדלכי:

סימן ס"ז. (ח) כ"ל צמקוס נעלים צכ"י ודפוס. (צ) לערוך חוספה מהמכס ש"י. (ג) כמו צמחא או כונתו סעז לי על דברי, כי רוח נדיבותך אשר יפן אלי סוה טסווי:

סמוך לחתימה ולא מעין חתימה סמוך לסתיחה^ג). ומה שהזקקנו לומר בין קדושת שבת לקדושת י"ט הברלה היינו אליבא דמאן דבעי מעין חתימה סמוך לסתיחה, הלכך, מסתברא לומר בין קדושת שבת לקדושת י"ט הברלה בא"י המבדיל בין קודש לקודש. ומה צריך להוסיף ולכפול את יום השביעי מששת ימי המעשה ואריכות שומים נ"ל:

ד, (בענין תקיעה וסדר מלכיות וזכרונות ושופרות בסוסף).

סדר התפילות וברכות של ר"ה נהנין בכל מקום לומר מלכיות וזכרונות ושופרות במוסף ונס תוקעין במוסף ואע"ג דבהאי תקיעות שופר מוסף לא נפקינן משום תקנה דר' אבהו^ה), מיהו במה שתוקעין בישיבה קודם תפילת מוסף היינו לאחר קריאת התורה והו עיקר התקיעה, ונפלאתי מאוד על זה חז"ל דרזיון מקדימין למצוות ובתפלה יוצר היה לברך מלכיות וזכרונות ושופרות ולתקוע. ונהי דבשעת השמך שנו^ג) השתא ליכא שמך, ואם בשביל שלא לשנות את המנהג שבשעת השמך איכ' למה תוקעין עיקר התקיעות בישיבה קודם המוסף דאפילו בשעת השמך לא היו עושין כן, דהא תננ^ג) מי שברך ואח"כ נתמנה לו שופר וכו' אבל שופר תחילה ואח"כ ברכה ליכא מאן דאמר, ואף מלשון הנמרא משמע דאמר רבא^ד) אמר הקב"ה לישראל אמרו לפני בריה מלכיות וזכרונות כרי שיכא וזכרונתם לפני לשוכה ובמה בשופר, אלמא ברכות תחילה ואח"כ שופר, ואנו תוקעין תחילה כל סדר התקיעות ואח"כ מתפללין ברכות במוסף, נאה היה לתקן הברכות ביוצר דהא סתמא תננ^ג) סדר ברכות אבות ונבורות וכו' ולא קתני סדר ברכות של מוסף אלא תוקעין במוסף כדמפרש בקונטרס^ה) וגם בירושלמי משמע דמשום תקיעה היה שמך ולא משום ברכות, ובדרך הבח' להורות ולהבדיל:

ו, (בענין גלגלה סנהדרין וכו').

ק"ל ההיא דסנהדרין^ה) דאמרינן גלגלה סנהדרין וישבה לה בחנות לומר שלא וכו' ומשמע שלא דנו דיני נפשות בכל איי הואיל ולא היתה סנהדרין בלישכת הגזית, וכן מפרש בקונטרס^ג), מפני שכתוב וקמת ועלית אל המקום מלמד שמקום גורם, ובפ' אלו הן הנחנקים נבי וקן ממרא תננ^ג) אין דיני אותו לא בב"ד שבעירו ולא בב"ד שביבנה ומפ' בקונטרס^ד) לא בב"ד שביבנה אם נשאלו בב"ד שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזרו לעירו ושהה שם ימים עד שנלחם סנהדרין ליבנה ועדיין הבית קיים ואח"כ שנה כבתחילה אין סמיתין אותו ביבנה ומעמא משום דכתיב וכל ישראל ישמעו ויראו אבל שאר חייבי מיתות ב"ד משמע דסמיתין ביבנה, ועוד נפלאה היא דפ' ראשון^ה) משמע דר' עקיבא ור' אליעזר ור' יהושע היו סנהדרין ביבנה, למאי הלכתא הואיל ולא דנו דיני נפשות, ועוד ההיא קרא וקמת ועלית מוקמינן בוקן ממרא אינו חייב עד שימרה ע"פ ב"ד של שבעים ואחר וכלישכת הגזית^ו):

עשרת הדברים דפוס לעונזענע דף ניג ע"ג, שדעמו כדעת רז"ו אפרים, (ג) פסחים דף קיד ע"א ועיי"ש בתוס' ד"ה צני:

ה, (א) ראש השנה דף ל"ד ע"א, כלומר תשום שלח תפקינן תשר"ת תש"ת תרי"ת, (ג) ר"ה דף ל"ג ע"ג, ועיי"ש צירושלמי וכתוס' שם ד"ה צנעט, (ג) ר"ה דף ל"ג ע"ג, (ד) שם דף ל"ד ע"ג ושם חתול רנה צנעקס רנא, (ה) שם דף ל"ג ע"א, (ו) שם דף ל"ג ע"ג רש"י ד"ה הסני תוקע:

ו, (א) כלומר ענין סנהדרין ולא מוספת סנהדרין דהאי מילתא לא נמסכת סנהדרין קתני אלא צנעט דף ט"ו ע"א ועיי' דף ח' ע"ג, (ג) ע"ז שם ד"ה כי חייבי, (ג) סנהדרין דף פ"ט ע"א, (ד) שם ד"ה לא צניל צניצנה, ועיי"ש בתוס' ד"ה ולא צניל, (ה) סנהדרין דף י"ז ע"ב, (י) ועיי' בתוס' ע"ז שם ד"ה מלמד ותוס' שם ד"ה מלמד:

סימן ס"ח. וזה השיבו רבינו יעקב וצ"ל.

רבת צירוני . . . כארבה הנעירוניא) . . . בנער חצנ) . . . ובאו עלי הוצנ) . . . לא נשאר בלתי ספרי ונתיי . . . ואור עיני גם הם אין אחיד) . . . ואף גם זאת ואת אשיב לך על תמידותך ועליהם אני מתמיה עליך מדוע לא חמסתם) שאלתך :

א. (בענין סין במינו בשישים).

במין במינו שאמרת שבתוב בספרך, שמנונית דניד הנשה בבשרי שמות הוא, ולסמיכ שכמותך בבשרו, ולא שמא ולא מעמא. ובה"נ כתוב כנון שמנונית דניד הגשד בשמנוניתא). וחמרא חדתא בענבי אינו נקרא מין במינו לרבא, אלא כך היה לו לומר מין בשאינו מין היבא דליכא למיקם אפעמא אינ היבא דליכא קפילא. וכי מי לא ידע שיכול למצא במה דברים שמעמם שוה, אך לא היה לו לקרותו מין במינו. ועוד מעות שאמרת שאני משבש נירסא דססחים, והלא מועים הניהוה, וכן מוכיח בהלכות גדולות דקא מפרש מרלא היב מעמא ש"ס דבמשהו כרבנן, ועוד שאמרת שינויי דחיקי דעין, אדרבה שינויי דירך דחיקי נינהו, דאמאי נקיס חלא וחמראנן, ועוד רבותא לסיחשב גברי הלכות גדולות שאלות דרב אחא רבינו ר' יצחק הלוי רבינו ר' יצחק ב"ר יהודה) [ורבינו] טוב [עלם] ה) כולם פה אחד פוסקין סין במינו בשישים, ואחרי שפירשתינו נמצאת התשובה בכרך הספריים) [של] שמעיה חמיו של רבינו אחיז) שהביא אחי עמו מרחם וצוה אחד מן הגערים ויעתיקוה לך. וקודם המעשה אמרתיה ושומעין דרך בחמין בפסח וביין נסך סתם חולקין) באותם שנים לבדם. וגם רבינו שלמה היה מורה ובה להחיר בשישים) עד שחור בו עיי מעותא דססחים שהיה

סימן ס"ח. א) מלשון נענתי כלרנא חסילים ק"ט, כ"ג. ז) כנורע רומ על נחמיה סי י"ג גם חלני נענתי וכו' עד כנורע וק"ט עיי"ס. ג) הולין כן קורא לנפשים רקיס וצני צניעל אשר צלו עליו רח"ס חיקן ונעלי חילין נמקיס ונא עליו הולין נדפוס. ד) יל שכוונתו על ספריו שסם אור עיניו וגם הם חין אחו לנח עתה. ועיין לעיל סימן מ' נחמיה שם שם מתקין ר"ח נלשון זס. ודנדי הקינא הזאת נאף דנינו נצטע חסע הללג הסני אשר סיחה עת לרס ליעקב ולכל ישראל נמדיתו לרסא ולסכנא. עיין גרענץ ספרי קדמוניות ס"ו ל' 212. ונחלודת ר"ח לחסכס חייזיק הידעס ווייס צית חלמוד ח"ג ל' 295. ה) רומ על כסאדרין דף ל"ה ע"א אשרי דיין שמחמן דינו ועיין צפירי"י שם :

א. עיין צנ"ה הולאח סילדעסטיינער ל' 566 וסם חיתא דק, שמנונית דניד הנש"ה. וחולי חמלה נשמונית חיל חוספה מדינו חס ועיי"ס נחערס א"ח. ז) חלמא ללא גרסי נפסקים נחמסו כרנ. ג) כלומר מחלן רחיה דניין נסך חייזי. ד) ר' יצחק הלוי ור' יצחק ב"ר יהודה שניהם היו דוחיו של רש"י ז"ל. עיין גביעין דף ל"ט ע"ב ד"ה נחפדסה. ה) נכ"י ופוסק יחא חס חמלה עד ויפסד חיקן רח"ס סג"ל טוץ עלם. ונחתי ספק קרל חספוד כלם נמקוס עלם ומוחק חס חמלה נחמסו נחמסו נכנח כלם שני פנמיס. ו) חספריס כ"ל נמקוס חרצרים נכ"י. ז) כן הוא נכ"י חלל נדפוס: חמ"י וס"ל חויו של חמיו נחמך נחמסו חל חמלה של. ועל חודות שמעיה חלום שסיה חמיו של רש"י, כי דק חס זס קרל ר"ח דנינו חמי כידוע, כנר נחכו עליו חסכס לונן נספרו לור געשיכטע חונד ליטעלחטור ל' 64 וחסכס נענלינער נחמך חמכיר חלק י"ח ל' 78. ועיין שם ציוני חסכס נענלינער. ולפי דעתי היסד ראו חסכמים נחמסו כי שמעיה חמכר כלן חיינו חד עס שמעיה חודע לחלמוד רש"י ולקרונו. אך זס שמעיה חלום לא היה לא נכדו של רש"י ולא חמך אחוחו של רש"י ולא חמיו של ר"ח ולא חמיו של רש"י, כי חס חמיו של רש"י כלכר חלמס חודני ר"ח נכלן. ועיין חרצרים חמקוקים שכתב חודותיו חמכס עפסטיין נחמך MS. סנה 41 ל' 260. ועל חודות שם חמיר רחם נחמסו חול פלחי ועיין מה נכנח חסכס גרלחם נספרו Gallia jud. ל' 179 כי לפי דעתו רחם חול ס"ס נמקוס דרוס שח"א ג"כ לפי דעתו חמיר Dreux נלרסה. ח) כלומר סרק נחמון סנים נחמן נפסקס וסחם יינס חולקין חסי נכ"י חס נח"י נעל חל לא נעל. חלל נכלן חסורין חלום חמכמים שח"א נעל

סבור שהיא עיקר הנמרא והשוה כל אסורין לחמין בספת, ואשר אמרת כי היא הראי
הגדולה שלי, אמנם היא הקטנה, ודוק בהלכות גדולות ותמצא כן:

ב. (בענין מלאכה שאצ"ל וקשיא דשמואל אדשמואל)

והא דקשיא לך דשמואל אדשמואל דקאמר כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר
מהני תלת דפטור ומותר והני כריש ושמואל כרי יתורה, בשלהי הלכות שבת
בהלכות גדולות פריך כי האי נוונא, ולא משני שפיר, אך כן הוא התיירין שמואל
אית ליה במלאכה שאינה צריכה לנופא דחייב עליה המאמ, ואיכ בצידת נחש לשמואל
איכא חיוב המאמ, אבל מאן דאית ליה פטור, אעינ דשאר פטורי פטור אבל אסור,
הכא פטור ומותר הואיל ואינו המאמ, דשמואל סיל דכל דברבנן במקום הויקא שרי
לכתחילה בדאמר איהו נופיה, מבין נהלת של מחבות אבל לא של עין, וכללא קא כייל
לדידי הייב, אבל מתניתין דקתנא פטור איכ סוברת היא דמלאכה שאינה צריכה לנופא פטור,
ולגבי הויקא כי הכא יריג, חדע דמייתי ראייה על עקרב שלא תשודך, ואיכ למאן
דלא מחייב לכתחילה שרי, ואני פירשתי לך דשמואל כללא קא כייל ולא מני הכא
אלא הני דצריכין ראייה שעל שלשתן מביא ראייה, אבל הנהו דשענתא קמיימא דשבת
לא חשיב דפשיטא נינהו דלית ברו מעשה, ומשום הכי לא תקשי לך ההיא, דאם
בשביל החולה שישן פטור, ואוקמינן, בחולה שיש בו סכנה, מיס לא מני ליה, דמילתא
דפשיטא היא כמו כן באילו לית ביה מעשה, דכל הוריו הרי הוא משוכח, והלשון
דשענתא קמיימא, מוכיח דקאמר כי איצטרך ליה לשמואל, שיש דבצורך תליא
מילתא, ובהנהו דצריכי ראייה קא מפרש בכולהו, ומנא לן דפטור ומותר וכו'.

ג. (בענין בלי זכויות.)

ורב אשי אררב אשי הן לו יהי דברבך, ועוד יש כאלה רבות.)

ד. (בענין הבדלה במ"ש שחל להיות ב"ש)

ועל שכאת לשנות מנהג רבותינו שלא לומר את יום השביעי מששת ימי המעשה
קדשת, מי ישמע לך לסתור מנהג תורה, דמה שאמר למעלה את יום השביעי
מששת ימי המעשה, סדר הברלות הוא מונה ולא דבר למעלה ב"ש אלא בין קודש

בשנים חוץ מיין נסך גמור שהוא נמשכו לכ"ע. (כ. ע"ז דף ס"ז ע"א ד"ה וכל מיין.
(י) הדליה מהא דאמר רנא, אשר עליה חמר ר' אפרים לעיל שהיא עיקר דליותיו.

ב. (א) עיין בהלכות גדולות דפוס ווארשא סוף הלכות שבת פ' מי שהשקין דף כ"ז ע"א,
אמנם צה"ג של הילדעסקהיימער לא נמלא, ועיי' בספר הישר על מפי שנת דפוס דף כ"א
ע"א סימן קל"ו שהביא דברי צה"ג כמעט מלה נמלה, (ב) שנת דף מ"ז ע"א, (ג) ועיין
חוס' שנת דף ג' ע"א ד"ה סדר וזמנים דף ל"ב ע"א ד"ה נמלכסה, (ד) שנת דף ק"ז ע"א
וע"ז סליג ר' יהודה צמירוס שם צמשה דף קכ"א ע"א, (ה) שנת דף כ"ט ע"ב, (ו) שם
דף ל' ע"א, (ז) שם דף ג' ע"א, ועי"ש צמור' ד"ה צר מהני, (ח) שם דף ק"ז ע"א:

ג. (א) כלומר שאמח טקן יש ליישב סחירת דרנא אשי אדרנא אשי, (ב) כלומר שגם באופן
אחר יש ליישב, ועיין לעיל בשאלת ד"ה חות ג' הערה א'.

ד. (א) דבינו צא צמשה ליישב קושית שלא תחכמה לעיל בשאלת ר' אפרים, ותקושת היא
דמה שהכיר שני פעמים צמשה צמשה, מש"כ שחל להיות צ"ע חת יום השביעי מששת ימי
המעשה? וע"ז חידן דבינו ששניהם לריכין, כי צמשה כונתו על זין קודש לחול וצמשה
זין קדושת שנת וקדושת י"ט, ואף ששניהם נאמר ימי המעשה צמשה הכונה על מלאכה
עבודה דחול וצמשה הכונה על מלאכה אולם נפש דיוס טוב דוצר חלנד דחוס, שבה
ה"ע עם יומי דחול המועד גם כן שש ימי המעשה נקראים מול שנת, אע"ג שעליהם

לחול, אבל באחרונה (שהוכרז) בין קדושת שבת לקדושת י"ט ואת יום השביעי מששת המעשה רבתיה היינו סירשו דקדושת י"ט איה כיה מעשה אוכל נפש, ומעשה דנבי חול לעיל מלאכת עבודה ומעשה דסיפא מלאכת אוכל נפש ודבר האבד רחול המועד, וסירושן) דקדושת י"ט איתא, כך יש לפרש קודם שתשנה מנהג אבות, ועוד נראה לפרש להוכיח שבע הברלות תיקנו כאן: קודש לחול, אור לחושך, ישראל לעמים, יום השביעי לששת ימי המעשה, בין קדושת שבת לקדושת י"ט הברלת | ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת | סירוש באוכל נפש | בייס | ודבר האבד כחול המועד שאחר הי"ט, הברלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך סירוש בקדושת ישראל כהנים ולוים ובקדושת י"ט הרי ה'. ומשום חבת היום תקנו שבע ולאפוקי מפלוגתא ד) בדאמרינן והמסופ לא יוסף על שבע ומעין חתימה הוי ונפלאה עליך אחר שמוחק אני כך שאתה בקי בחדרי תורה ובאת לסתור מנהג קרמונים:

ד. (בענין תקיעות על הסדר)

ומאן דאתניין סירקא בתרא דריה לא אתניין ס"ק שאתה מבקש שאתקן לתקוע אחר תפלת מוסף וכי לא שנית הא דאמר ר' יצחק בס"ק) מפני מה תוקעין ומריעין בשהן יושבין וחוזרין ומריעין בשהן עומדין, בעיב הך עמידה תפלה היא שבלא תפילה עמידה למה, איך תפלה בשיבה ואחיב בעמידה בתפלה, ואע"פ שיש תשובות שאמרו ליחיד לתקוע לאחר התפלה, גיל שקורם תפלתו יש לתקוע דרוזין מקדימין, ולולא משום שמד ביוצר תקעין, ואי במיל חיישין לקלקולי כרשלחו זימנין דאתי שמרא ואתי לקלקולי. והא דקאמר וכמה בשופר בלוסר שתקעו בוג) וא"נ בשופר שני של עמידה — ואם יש לך לשאל תשאל למה אין אנו תוקעין בעמידה קשריק קשריק קריק) — ועוד מהאם) שמעינן דקורם תפלה יש לתקוע ליחיד ובתוך תפלת מוסף לצבור דקאמרי תקיעות וברכות (אין) מעכבות זו את זו) ולא קאמר ברכות ותקיעות, ועוד דבשער המורה היו תוקעין ואחיב מברכין) וכן הגה"ר ר' חלפתא וכו'. ואע"פ דאמרין לא היו נוהגין וכו', אנן עבדינן הכי. אך על זאת יש לחשוב למה אין אנו תוקעין למלכיות שלשים וכן ליכרונות וכן לשופרות או קשריק לכל הפחות למלכיות וכן ליכרונות וכן לשופרות. ונראה רביון דאמר ר' יוחנן) שמע תשע תקיעות במ' שעות יצא ואסילו בסירוגין איב סמוקי תקיעות חומרא בעלמא היא. וכיון דבישיבה עבדינן כולה משום סמוקי בתוך התפלה לא חשו לסמוקי משום שורה צבור. אך קשריק היה צריך סן יחסר:

קדושת י"ט איתא. ועפ"י חזין גם כן דזרי המוס' נפסקים דף ק"ד ע"א דיה צני ותסור חלונת המהרש"א שם על דזריהן עיי"ש היסד. (ג) זכ"י ודמוס הוס'ק: לאפוקי נספך מעלונתא כמו שפירשו דנתינו. ודלויס מחק הדברים הללו נספדו. וכל"ל כי גלתי ספק הכנים הסופר נסעו דברים הללו הנכתיס חס"כ נמקומם הלוי להם כלן שלא נמקומם. (ג) כלומר מעליהם קדושת י"ט איתא וע"פ הס' שם י"ט המעשה לגבי שנת שמיסור זו אוכל נפש ודבר האבד. (ד) עיין פסקים דף ק"ג ע"ב:

ה. (א) רשם המנה דף ט"ז ע"א. (ב) ציגה דף ד' ע"ב ועיין נחום) שם דף ל"ב ע"ב ד"ה נספח גזירה המלכות. (ג) כלומר שתקעו קו כנר. (ד) עיין לקמן שהקשה כן ר"ת. ואולי שייך גם זה לנ"ס. (ה) מהא שהציג חס"כ. (ו) ר"ה דף ל"ד ע"ב תקיעות ונכרות של רח"ט מעכבות. ומהא שאל פירש דנינו כרש"י שם אלא כפירוש החוס' שם דף ל"ג ע"ב ד"ה מעכבות. ומהא שפני ענינים הם כלומר התקיעות מעכבות זה את זה והנכרות מעכבות זה את זה. ולכן דייק מדמי התקיעות נלשונם אלמלא שהתקיעות קודמות לנכרות. ועיין היסד נחום) שם. (ז) מענית דף ט"ז ע"ב. (ח) רש"ט דף ל"ד ע"ב:

ו. (בענין גלגלה סנהדרין וכו').

בזמן סמרא טעות יש בספרך ראין מטיחין גרסינן, והוא כבר נידון כשהיו סנהדרין במקומן ואפילו נלו אחרי כן [לא] קסלינן ליה. וחיים לכל ישראל — ואשר נפלאה על ריע וחבריו שהיו ביבנה, רע לך כשהיו רואין שעה צריכה היו מושיבין ביר בלישבת הגויה ודנין ביבנה ובשאר מקומות, וליתא בסנהדרין אלא בעיזא:

(ב.ז.)

מן הצאן ולא הפלגס) הכי מ"י שה בן שנה איל בן שתי שנים כיון שעברו עליו מ"י חודש או י"ז חודש) שמו פלגס יצא מכלל שה ולכלל איל לא בא. טיבעא מכריזד), והי"פ דלא מכריז לא כסף ולא ממכע סתם, אלא מבע של מרינה פלוגי ושל מלך פלוגי:

סימן ס"ט וזו שאל ר' משה מפונמיווישא מרבינו יעקב זצ"ל.

למנצח על איילתא) . . . ומחצות) כנסול עצלת . . . מתגבר כשחלתא) . . . שנת קמח קלום סולתא) . . . חניכתה) נמשלת . . . למטהו ססולתא) . . . יסרה כחבצלתא) . . . לו עני טיחלת . . . ענות אותי באולת . . . סן אחכם כקלתא) . . . בעצתו (כנ) שוללתא) . . . אם בצירי כעוללת . . . וילדות בי סהוללת . . . כיון קפריסי) כשולליתא) . . . תהי כחלבנה נשקלתי) . . . כיום הוכשר קף שמאליתא) . . . ולא אוזק בנחלת . . . אוכלתה) לא בנובלתא) . . . ובעקיצת וזחלת . . . אין תעלה מועלת . . . ורבריו פי אוכלת . . . כתמרים

ו. א) עיין מה שכתבתי לעיל סימן ס"ז אות ו' הערה א'.

ז. א) שני ענינים הללו לא החכמו בשאלת ר"א, ולפי הנדחה לא היו נחשבות ר"ח, רק מחמת איזה סיבה חזרו לה יסדיו. (ב) חולין דף כ"ג ע"א. מנחות ז"א ע"ב. (ג) ס"ו או י"ז חודש הכי אימת נכ"י ודפוס. וליע שיהי משנה מפורשת היא צפרה פ"א מ"ב בן י"ג חדש ויום אחד הרי זה איל. ורק בן שלשה עשר חדש קוראה ס"ס ריע פלגס ולפי דעתי לריך להגיה כיון שעברו עליו י"ב חדש עד י"ג חדש. (ד) צנא מעיעא דף כ"ה ע"א. (ה) צדפוס מעטע:

סימן ס"ט. א) למנצח על אילת כוננו על ר"ח שגדול כמו יותר מחילת ואולי רוחו בזה על מדרש תהילים כ"ב א' למנצח למי שהוא קיפץ כחיל ומאיר לעולם נשעת חשכה עיין צילקוט ס"ס. (ב) חסר צדפוס וכ"י ומחלית ולפי דעתי ז"ל ומחלות כלומר מחלות ליל כנסול עלילות על האנשים הוא מחגבר כארי. (ג) כמו שאל ונפשה הזכר קצתה ללורך חסרה. (ד) כן הוא נכ"י וגם צדפוס, ונלחי ספק רוחו על פרקי אבות פ"ה מע"ו נפח שמוציאה את הקמח וקולפת את הסולת, ואולי לריך להגיה שנותן קמח קלום סולת וכוננו שמוציא ונותן לתלמידיו ולשואליו מקמח שקלום אללו והוא כמו סולת. (ה) שנקרא חס. (ו) ליעקב אבינו שפלל את המעות. (ז) כנ"ל צמקום כנחלות נכ"י ודפוס. (ח) כן הוא נכ"י צמקום סן החכם נקלהם צדפוס. ואולי כוננו על מה שאמר קהלת אחרתי אחרתי אחרתי והיא רחוקה ממני, ורובה לומר סן גם אני אהיה כקהלת שאמרתי אחרתי אחרתי אחרתי אחרתי וזהו ימנע לי את חסונותי ועצתי. (ט) כנ"ל צמקום כנחלות ואולי ז"ל סן שוללת. וכוננו את עלתו שוללת, מלשון סליה, מלשניצ לו מענה. (י) שהוא חזק שצורין זו את האשורין כדי שיהא נחש. (יא) כלומר כמים רבים ועיין צנא קמח דף ס"א ע"א פלונחא דרז יהודה אחר שמואל ורז ציבי משמיה דר' יוחנן מאי טולית. (יב) כחלבנה שהיא דבר גרוע ומ"מ עם סממני קסרה מנויה. ועיין כרייתות דף ו"ו ע"ב. (יג) כלומר כיום הכפורים שהוא יום סליחה וזו הוכשרה הלכה הכך צמחאל עיין יומא דף מ"ז ע"א ודף מ"ט ע"א. (יד) נחלת אכלתה ורוח על דברי ר' אליעזר אבות ס"ב מ"ס והוא זהיר צמחאל וכו'. (טו) צמחלת נכ"י

בתחלתה) . . . ולא קוררום למאכולתה) . . . ולא עשרת סגולתה) . . . אף
בסמאה"ט) . . .

א. (בענין הפוסק מעות לחתנו ואין יכול ליתן אם נכופ את החתן לגרש הנערה המאורסה).
ידע רבינו כי בא הלום אותו האיש אשר הסניף) לפניו על רבר בתו ויבאו אליו
כל יודעיו לפניו והראה להם תשובת רבותינו שבפריש והיא היתה ראשונה
לשל רבינו, וגם הראה להם את כל תוקף דברי אגרת רבנו ואמרו לו קיים את האגרת
הזאת השניה ואתה הסכלת עשונ) ולא תהיה מהרפניא) והתרו בו אל תוסף על
דבריו מן תהיה נרוע ועוסר. כי מבלעדי אדוני איש לא ירים ידיו ורגליו בבית המדרש
ולא יסרכם ובקצתו תהא רכסר). ומדאנא בדבר ססר טילין קמן אולי לא יאבה האיש
לגרש ולא לכנוס אלא איכ תבנוס לו מה שפסקו וכי בזה לא נכיסנו להוציא מסני
צעקת נערה המאורסה כי אמרה לאיש, אבא שסק עלי אני מה יכולה לעשות, ואפילו
אני פסקתי על עצמי כסבורה הייתי אבא יכול ליתן, עכשיו שאינו יכול ליתן או
כנוס או ססור, רהא קימא לן כל מקום שאמר רשב"גה) רואה אני את רברי ארסון
הלכה כמותו אף בברייתא).

ב. (בענין שגנה בסמי)

אשר העטיק רבינו להקשות בתחילת כלל גדולא) ופריך תלמודא לר"ל דאמר עד
שישנונו וכו' והא תנן אבות מלאכות וכו' ואמר ר' יוחנן מנינא למה לי שאם
עשאן וכו' דרחיק לאוקמיה ברע, וקשיא ליה לרבינו מימ מוקי למתניתין ברע לימא
דרי לא דוקא דע"כ יש לנו להוציא אחת מליש מלאכות שאינו חייב עליה
בדאמרינן בס"ק) איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ליש ואינו חייב על אחת מהן.
וגם מתוך קושיא זו החזיר רבינו לדוכתא קשיא רמנינא למה לי, ואני לא הבנתי
דברי רבנו דלמא כי תניא דאיסי נבי סקילה הוא דמיתניא וכן פירשי התם בס"ק)
וכן שמעתא התם דפריך תלמודא התם: אמר מר אם הוציא והכניס בשונג חייב
חטאת פשיטא ומשני במזיד ענוש כרת ונסקל אצטריכא ליה ומקשי הא גמי פשיטא
ומשני הא קמיל כדרכ וכו' ולא קאמר אלא לעולם ששונג בשטאת, ואפילו
נימא דוימנא לא דייק ספרי בהבי מימ מעיקרא מאי סיר ומאי קסבעי ליה לתלמודא
דאמר ענוש כרת ונסקל אצטריכא ולמה הזכירו כלל, ועוד בהדיא אמרינן בריש גמרא
(החזקת) אמר ר' יהודה אמר שמואל מקושש מעביר ר' אמות ברה"ד הוי בשתניתא
תני תולש הוה, רב אחא וכו' למאי נ"מ לכדרכ דאמר רב מצאתי מגלת סתרים וכו',

ודפוס ואין לו טעם ולפי דעתי ז"ל בשלהבת. (ז) מלשין חותנות של נכונות וחסדים שנת
קמ"ו ע"ל שהוראתו כל. (ז) רומז על אגות פ"ד ו"ז אל תעשה עשה להתגדל זה ולא
קידום וכו'. וכוונתו שחורת ר"ת כלומר נפיו חלל לא בקדום. ומאכלת — כז"ל לדעתי
נמקום למאכלת. — כלומר סקין שהם כלים שנושמים לזוך חליה שהיא להנחת הגוף.
(יח) חולי ז"ל מגדלת. (יט) חולי רומז על חולין י"ז ע"כ, חלל מפני חסרון העלות הנכונות
הכונה סמונה:

א. ח) לעקה הנערה חרסנו יונתן פננת עולמחא. (ז) כ"י ועדה חכלת כשואל ולפי דעתי
ז"ל וחתה הסכלת עשו. ונדפוס ועד הסכלת כשואל ודל"ס חיקן נמקום עד חכליתא
כשירה. והנזכר ינחר. (ג) עיר שהיו זה חסדים שאינם מיוחסין ינחות דף י"ז ע"ל.
(ד) כנים כלומר נחמד. (ה) ז"ל דנן נמחל. (ו) כחונות דף ק"ט ע"ל ועיין נחום' ופילו נגרייתא:
ב. ח) שנת דף ס"ט ע"ל ועיין שם נחום' דה ידיע. (ז) שנת דף ו"ז ע"ל ועיין שם נחום'
דיה הא קמ"ל ובספר הישר על שנת נדפוס דף י"ח ע"ל סימן קס"ו. (ג) שם ד"ה
אינו חייב. (ד) שם דף ל"ו ע"כ.

מר סבר הא מהנד דלא מספקן ומר סבר וכו'. אלמא כי תניא דאיסי נבי חייב מיתה תניא דומיא דמקושש. והיינו דקאמר הא מהנד דלא מספקן. — וההיא דאמרין (בההיא שמעתתא) אמר אביי הכל מודים בשבועות בטוי וכו' וסותרין עליה מהא איז שבועת ביטוי וגרסינן התם ברוב ספרים מני הא אלימא מונבו פשיטא השתא וכו'. וסתר רבינו שלמה אותה הגירסא) משום דקשיא מאי פשיטתא הא איצטרך לאשמעינן דחלוקה ישנה זו משאר שנות דאלו בכל התורה למונבו בין ששנ בקרבן בין ששנ בלאו וזרת שמה שגנה וכאן בלשעבר אם שגנ וכו' דכתיב האדם בשבועה. ולא ידענא מאי קאמרי רבנן. דהא לא אשכחן תנא דלית ליה האדם בשבועה פרט לאנוס לישתק תנא דמהיבא תיפוק ליה הלית למונבו האדם בשבועה דאצטרך תנא לאשמעינן דסבירא ליה. והא נמי ליבא למימר דהא קמיל דסיל בהא כריע דמחייב לשעבר, דאיכ ליתני שבועת ביטוי לשעבר דברי מונבו אי נמי לישמעי בעלמא בהדי מלתא דריע. דהך ברייתא היא נופא לא קמיל מידי.

ג. (בענין חמש מדות בכלי חרס)

והא דאמר רבא בשילהי הצניעא) חמש מדות וכו' ולענין צמיד פתיל עד שיפחות רובו. ומפרש רבינו שלמה) מציל על שבתוכו עד שיפחות רובו ומשוי חילוק בין סיו לשוליו. וקיל בכמה מקומות כלי נסדק אינו מציל על מה שבתוכו ולא הוזכר טעם על טעם אלא להביא טעמא מביט לבית אבל לענין כלי כתיב צמיד פתיל משמע אפילו נפתח במלא נקב מחט סדקית אינו מציל כדתנן בפי עשירי דכליס) בין ספיהם בין מצדיהן בין יושבין על שוליהן בין יושבין על צדיהן וכו' ותנן נסדק במה מקיפין וכו' וכל דבר הסתמך אין מקיפין לא בעין ולא בעוסרת מפני שהוא פתיל ואינו צמיד. ותנן נמי בההיא ערקא) ומיתנין לה בביתן) וביבמות) חבית שנקבה וסתמוה שמרי יין הצילוה סקקה בזמורה עד שימרח מן הצרדין היו שתיים וכו' ובין זמורה לחברתה, אלמא סדק כל מה שהוא מביא את הטומאה למה שבתוכו. ועד עתה כיוונתי שטעמתי מפי רבינו) דה"ק דכלי שנפחת רובו וחזר וסתמו אע"פ שהקיפן בדבר שסתמך אינו מציל על מה שבתוכו, וטעמא משום דכתיב וכל כלי סתוה אשר אין וכו' הא יש צמיד פתיל עליו סתור והוא שיש תורת כלי עליו וכדכתיב וכל כלי, וזה שנפחת רובו אע"פ שחזר וסתמו יצא מתורת כלי ואינו מציל. דהא אפילו לא נפחת חידוש הוא שחידשה תורה ואמרה שהוא מציל, דהא הוה ליה טומאה רצוצה והוה לן למימר בוקעת ויורדת, הלכך אין לך בו אלא חידושו והוא שיש תורת כלי עליו.

ד. (בענין סעודה שלישית בפירות ואם אשה חייבת)

והא דתנן בכל כתבי קודש) מצילין ענול דבילה והבית של יין. ויש לומדין מכאן דהמשלים שלש סעודות בפירות יצא) וגם אמרו שגם רבינו מורה וכו' [בן] אך לא תלו [בן] ראייה זו. וקיל אי משום הא לא אריא, דהא דקתני מצילין משום

(ה) שם דף ס"ט ע"א וע"ז (ו) שם דף ה' מ"א. ועיי' שם בחומ' דיה הא מני: ג. (א) שם דף ל"ה ע"ז. (ב) שם דף ע"ב. (ג) כ"ל צמקוס דלהלכות נבי ודפוס. והוא כנלים פיי מ"א. (ד) שם מ"א. (ה) שם מ"א. (ו) צ"ק דף ק"ס ע"א ועיי' שם בחומ' ד"ס הכי אמר. (ז) יצמות דף ט"ו ע"ז. (ח) עיין בחומ' שם דף ל"ו ע"א דיה ולענין:

ד. (א) שם דף ק"ז ע"א. (ב) הוצא כנלי חלקט סימן ל"ג שם גאון אחד ונשם רבינו יצחק צ"ל יהודה והר"ר ישעיה, וצ"ד כל כחצי ושאך דלשונים שם יש אומרים.

רבילה ויין צורך נ' סעודות של לחם הם, ובאים ללפת בהם את הפת או לקינוח סעודת לחם ואע"פ שכבר הציל סל מלא בכרות ויכול לצאת בהם אפילו הכי התירו לו רבילה ויין משום תענוג, כדתניא (ג) הציל פת הרראה מציל פת נקיה, אלמא אע"נ ראי אכיל פת הרראה נפק אפילו הכי התירו לו פת נקיה להציל הי"נ לא שנה, ואע"נ דתניא בסוכה (ד) וביומא (ה) אם השלים במיני תרנימא יצא ואיכא למיד התם ביומא מיני תרנימא פירי ניהו, הא ליהא דהא קיל כרבא דאמר בפרק אהרן דיומא (ו) פדי לא בעי סוכה, וא"כ הא דקתני אם השלים במיני תרנימא יצא לא בפירי קאמר דהא לא בעי סוכה, ודקאמר תלמודא פירות ניהו דחוי בעלמא הוא ולא נסמך עלה, דקא' אהך דקאמר תלמודא נימא מסייע ליה ודחי תלמודא ואמר דלמא מיני תרנימא פירי ניהו ואי משום הא לא תסייעהו, וכ"ש דלא הוה תיובתא, ועוד נידוק לאירך נימא דאם השלים בפירות לא יצא אליבא דרבא ואפילו בשמיני דאינו זמן סוכה, א"כ מסתבר דאם השלים נ' סעודות לא יצא והכי מסתבר בכתובות בס' אע"פ (ז) דקא חשיב התם סעודה שלישית בכירות של חמין ד[ב'] סעודות, — נם ילמדנו רבנו אם אשה חייבת בנ' סעודות כדאשכחן התם (ח) הבשרה אשתו ע"י שלישי, דמעמא לא ידענא, דקיל כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות, או דלמא התם היינו מעמא דמשום דעולה עמו ואינה יורדת עמו (ט) דכיוון שהוא נזקק להמשיך פרסאותי) לא שנה לכבוד עצמו לא שנה לכבוד קונו תתחייב נם בשל עצמה.

ד. (בענין בהמה שנמצאת מירושלים וכו').

והא דאמרין בהאיש מקדשא (י) נבי בהמה שנמצאת וכו' זכרים עילות ושריף תלמודא דלמא תורה היא ומשני דמייתי נמי תורה, וק"ל והא בעי סמיכה והרי אינו יכול דלמא תורה היא דקרבן חבריה, דתניא וסמך ידו ולא שלוחו, וליבא למימר ויסמך ומה בכך, דהא ק"ל סמיכה בכל כחו בעינן וקעביד עבודה בקרשים. וליבא לאוקמי להא דאמר רב יוסף נבי קרשים (כ) בקרבן נשים עסקינן, דהא קתני הכא בהמה שנמצאת, — והא דפריך תלמודא התם (ל) בסמך ודלמא אשם הוא ומשני אשם בן שתי שנים ואשתה בן שנה, וק"ל מאי דחזיקה לאוקמי לההוא בבן שנה לוקי דמתני בהדי דעביד לה שלמים ויביאנו וכו' בן שתי שנים וישחטנו בצפון ויאכל לזכרי כהונה ליום ולילה, ולומר אם שלמים הוא הרי הוא שלמים ויטעון נסכים ותנוסת חוה ושוק ואם אשם הוא נסכו נרבה דאמרין נבי סלנס בס"ק דחולין (מ) ובס' שתי מדות (נ) ואי בריה היא להוי כולא נרבה, ועוד הא אמר רבא (ס) מתגרב אדם נסכים בכל יום, ואפילו לרבנן דאמרי אין מביאין קרשים לבית הסבול הי"ט היבא דאית ליה תקנתא בחייה אבל הכא ליבא תקנתא אלא בהכ"ז, ואי משום דלמא מתו בעליו או המירו בו מ"ס עולה הוי דהלכתא גמירי להם) ואלו עולה הא

(ג) שם דף ק"ט ע"ב. (ד) סוכה דף כ"ז ע"א. (ה) יומא דף ע"ט ע"ב. (ו) ס"ס. (ז) כתובות דף ס"ד ע"ב. ועיין נחום, יומא שם ד"ה מיני תרנימא ובסוכה שם ד"ה מיני תרנימא. (ח) כתובות שם. (ט) כתובות דף ס"א ע"א. (י) כ"ל נזקוס פרדיסאות זכיי ודפוס. וכונתו על מה שאמר ר' אליעזר לאפוסידופוס של אגריפס המלך כלל יום ויום אחת וממשיך כמה פרסאות לכבוד עמוך ועשה לי אחת וממשיך פרסות אחת לכבוד קונך. ועיין בשבלי סלקט שם שסביל ונאלץ ליהא שיוצאין בסעודה שלישית כפרסות וסיינו מיני תרנימא :

ה. (א) קדושין דף כ"ה ע"ב. (ב) זמח"ס דף ע"ד ע"ב ועיי"ש תוס' ד"ה וסא, גיעין דף כ"ח ע"ב ד"ה וסא. (ג) קדושין שם. ועיי"ש נחום ד"ה ודלמא. (ד) מולין דף כ"ג ע"א. (ה) נחמות דף ל"א ע"ב. (ו) דף ק"ד ע"ב. (ז) ועיין נחום קידושין שם ד"ה דמייתי

קתני זכרים עולות, ע"כ הבי קאמר זכרים ספק עולות עם ספק שלמים וספק תורה עליהן, וכן מוכיח פ"י רבנו שלמה זצ"ל.

ו. (בענין מתגרב אדם נסכים).

גם זה יבינו רבינו דאמר רבא (מתגרב אדם וכו' אלמא תנן) נבי נסכים אין שם זבח אחר יסללו בלינה, ולימא לב ביד מהנה עליהם שאם אין שם זבח אחר יהיו נרבה, או דלמא בקרבן צבור עסקינן ושעמא משום דנתיב (פני) [נפש] ב) במנהג סלמד שאינה באה נרבת שניים וכ"ש צבור.

ז. (בענין וחי' בערלה בשתיים).

מפרקיה דמר שמיע לי הא דתניא בס"ק קידושין (א) אמר ר' שמעון בן יוחאי שלש מצוות וכו' והוא הדין לערלה בשתיים, פירש רבינו ערלה יש היתר לאיסורו כלומר מותר לגרום איסור שמותר ליסע וע"י הנמיעה בא האיסור. ולבבי לא כן יחשוב כי רוחק גדול הוא, אלא לסדרתו רבינו ערלה יש היתר לאיסורו, כיון דקיימא לן בפ"ו בשבט ר"ה לאילן והוא שבט דחרשים. והבא כגון אם היתה שנה שלישית הנכנסת לרביעית אם החרשים הן בסדרן היו פירות אילן חונטין קודם פ"ו בשבט והוי ליה ערלה ואם חסרו ב"ד את כסלו לא היו חונטין עד לאחר פ"ו ולא הוי ערלה, ונמצא איסור ערלה יש לה היתר ע"י חכמים. והיה ראונו עוברין (א) מוכחא להאי פירושא דקתני התם ומה נזיר וכו' ויש היתר לאיסורו ופ"י רבינו שלמה (א) ע"י התרת חכם, הינן ערלה יש היתר לאיסורה ע"י ב"ד שחסרו את התורש, — אי נמי איסור ערלה כגון כנסן אולינן בתר שלישי או יש היתר לאיסורו ואפילו שלא ע"י קידוש התורש, כגון אם היתה שנה שלישית הנכנסת לרביעית והיה גפן זה סמדר לר' יוסי ובוסר לרבנן ומאותה שעה חל עליו איסור ערלה כדתנן במס' ערלה (א) ובפסחים (א) ואי איתרמי דלא הביא ונתבשל שלישי עד שנכנסה שנה רביעית וקיימא לן (א) הותים והתבואה משיביאו שלישי שהן נידונין אחר השנה שהביאו בה שלישי הרי הותר איסור עצמו והוה ליה רבעי ויצא מדין ערלה, ואע"פ שהיה הנסן הוה חל עליו איסור ערלה לאבד וודאא ולסתום ספקי. ואם תליתי ברבנן ספקה . . . יצא מפיו צדקה . . . לכותבה על לוח חוקה . . .

סלמדו סתמוה חלל כ"ל דמניחין. (א) ע"י תמורה יח ע"א. (ב) נדפוס וכן מוכיח פ"י רבי' סי' ונכ"י וכן מוכיח פ"י רבינו סי' ז"ל. ולפי דעתי ז"ל רבינו סי' (כלומר שלמה) ז"ל. וכן מוכיח נאמנה פירוש רש"י קידושין דף כ"ס ע"א ד"ס הינן נכנסים עם זכר דחיי לעולם. ומתקבל לעולם: ו. (א) מנחות דף ק"ד ע"ב. (ב) מנחות דף ז' ע"ב ח"ל הנדניחם עם: אם יש זבח אחד יקרינו עמו ואם לנו יסללו בלינה. ופס"י ד"ס ואם לנו, לפי מלך עם זבח אחד. (ג) כ"ל נפש במקום פני נכ"י ודפוס. ועיין במנחות דף ק"ד ע"ב:

ז. (א) קדושין דף ל"ח ע"א. (ב) ועיין במס' עם ד"ס והוא הדין סתמיו פירוש זה נכנס ר' יח ור"ה סתמו עליו, ועוד עיין גם במנחות ר"ה על זה לקמן. (ג) כלומר ולא למקופה. ועיין ד"ס דף ט"ו ע"א. (ד) ופירוש זה הוצא בי' נפוס קידושין עם נכנס מיר נפוס מעוניחא. (ה) פסחים דף מ"ד ע"ב. (ו) גם כן הפוסק סימן קטור המינה נדפס סי' לכתוב נכ"י סי' ונדפוס סימיה וז"ל סי' כלומר שלמה. וכן טוב נדפ"י עם ד"ס ר"ס לו. (ז) ע"ל פ"א מ"א. (ח) פסחים דף כ"ז ע"ב. (ט) מעשרות פ"א מ"ג וס' חיתא מעשיכיו סלים, נדפ"ס דף י"ז פ"ב מעשיכיו סלים. (י) קידושין דף ל"ט ע"א שלח ר' יוחנן על ע"ל מלך ללמד ללמד סתום סתמיה ולמד ודלס. וסעול סתמיל נדפס וקיים נפסקה ללמד סענין וללמד סתמיה סתמיה עם מה נכנס אחרי. ונגליין ספר סימך סל רחיים סתום: וז"ע מה נדפס נדפס נקידושין לענין ע"ל נדפס ללמד ונדפס עם כן חיתא דלוג ע"ל. סל חן כן לל דלוג